

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav Dálného východu

Bakalářská práce

Martin Nepovím

Pařížské dohody a jejich plnění

Paris Peace Accords and their fulfilling

Praha 2018

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Zelenda

Poděkování

Rád bych poděkoval panu Mgr. Jiřímu Zelendovi za jeho ochotu, za cenné rady a připomínky při vedení mé bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31.7. 2018

.....

Anotace

Dohoda o ukončení války a obnovení míru ve Vietnamu, pro kterou se více vžil název *Pařížské dohody*, byla výsledkem několikaletého vyjednávání a měla znamenat ukončení bojů na vietnamském území. Po několika letech vyjednávání její konečnou verzi podepsali zástupci čtyř stran zapojených v konfliktu 27. 3. 1973. Všechny strany se podpisem zavázaly ke splnění několika podmínek. Tato bakalářská práce bude zaměřená především na události, které nastaly po podpisu *Pařížských dohod*. Cílem práce je na základě pramenů a literatury zjistit, nakolik byly podmínky *Pařížských dohod* zúčastněnými stranami dodržovány. Které závazky splněny byly a které body se naopak nedočkaly naplnění. Z těchto poznatků jistě vyplynou další otázky, jako například, kdo prováděl kontrolu nad plněním daných podmínek, jak účinná tato kontrola byla a s jakými sankcemi se strany, které své závazky porušovaly, musely potýkat.

Klíčová slova: druhá indočínská válka, Pařížské dohody, dobytí Saigonu, sjednocení Vietnamu

Annotation

Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam, which is probably better known as *Paris Peace Accords*, was the result of negotiations which took several years and it was supposed to lead to the end of fights in Vietnam. After several years of negotiations its final version was signed by members of four parties which were involved in the conflict on the Twenty-seventh of January, 1973. All the parties agreed to fulfil terms of the Agreement. The focus of this bachelor's work is to find out whether the terms of *Paris Peace Accords* were fulfilled. The work should reveal what terms were fulfilled and also what parts were not fulfilled. With these information, another questions will be raised – for example who was overseeing if the parties were fulfilling the terms, how successful this supervision was and what sanctions were imposed against the parties.

Keywords: the Second Indochina War, Paris Peace Accords, Fall of Saigon, Unification of Vietnam

Obsah

Úvod	6
1 Cesta k Pařížským dohodám	7
1.1 Na počátku snahy o dosažení dohody.....	7
1.2 Nový prezident a jeho politika	10
1.3 Historie vyjednávání.....	13
1.4 Rok 1972 – poslední fáze vyjednávání	16
2 Konečná podoba mírové smlouvy.....	21
2.1 Říjnová dohoda	21
2.2 Postoj vedení VR k chystané smlouvě.....	23
2.3 Podmínky Dohody	26
2.3.1 První kapitola	27
2.3.2 Druhá kapitola.....	27
2.3.3 Třetí kapitola	28
2.3.4 Čtvrtá kapitola.....	28
2.3.5 Pátá kapitola.....	29
2.3.6 Šestá kapitola	29
2.3.7 Sedmá kapitola.....	30
2.3.8 Osmá kapitola	30
2.3.9 Devátá kapitola	31
3 Období po podpisu Dohody	32
3.1 Situace v Jižním Vietnamu bezprostředně po uvedení Dohody v platnost.....	32
3.2 Vojenské otázky	33
3.3 Politické otázky	35
3.4 Následující vývoj.....	37
3.5 Hodnocení Dohody.....	38
Závěr.....	40
Seznam použité literatury	42

Úvod

Téma mé bakalářské práce se týká epochy vietnamských dějin, během které byla na tuto zemi upřena pozornost politiků, novinářů a veřejnosti celého světa více než kdy jindy. Druhá indočínská válka byla roky trvajícím konfliktem s celosvětovým přesahem a hledání východiska a konsenzu ve věci ukončení konfliktu bylo věcí, která zaměstnávala politiky a diplomaty nejen přímo zúčastněných stran po mnoho let.

Jedním z cílů mé bakalářské práce je zmapovat toto úsilí, z něhož na začátku roku 1973 vzešla *Dohoda o ukončení války a obnovení míru ve Vietnamu*. Práce je rozdělena do třech kapitol. V první kapitole se zaměřím na historii snah o vytvoření mírové smlouvy mezi nepřátelými stranami, včetně těch, které předcházely oficiálním mírovým rozhovorům. Jelikož se snaha vyjednávačů o úspěšné zakončení jednání, na jejímž konci byla mírová smlouva, táhla několik let (oficiální rozhovory se konaly od roku 1968 do roku 1973), bude zde nutné zaměřit se i na dějinné události, které během těchto let mírový proces ovlivňovaly. První kapitola tedy poslouží i jako uvedení do problematiky, díky kterému budou pochopitelnější události a motivace přímých aktérů při tvorbě smlouvy.

Ve druhé kapitole se zaměřím víc do detailu na samotný proces vzniku Pařížských dohod, konkrétně pokroky, které vyjednávači učinili ve druhé polovině roku 1972 a které předznamenaly podpis smlouvy na začátku roku následujícího. Dále popíšu, jaké konkrétní body mírová smlouva obsahuje, a pokusím se přiblížit, co dané podmínky znamenaly pro jednotlivé aktéry.

Ve třetí kapitole se budu zabývat událostmi po podpisu Pařížských dohod. Budu se snažit postihnout, jaké body smlouvy došly naplnění a které naopak signatáři porušovali. Na závěr se pokusím o celkové zhodnocení této mírové smlouvy a o nalezení vysvětlení, proč Pařížské dohody nedokázaly zajistit mír ve Vietnamu a okolních zemích.

Základním pramenem při tvorbě práce pro mě bude *Dohoda o ukončení války a obnovení míru ve Vietnamu*. Dále budu čerpat údaje z online archivu amerického ministerstva zahraničí (FRUS) nebo z paměti účastníků jednání.

1 Cesta k Pařížským dohodám

V první kapitole se zaměřím na období, jež předcházelo podepsání *Dohody o ukončení války a obnovení míru ve Vietnamu* 27. ledna 1973. Prakticky ihned se vznikem Vietnamské republiky (VR) započal konflikt mezi vládním režimem podporovaným Spojenými státy a levicovou opozicí, ze které se vytvořila tzv. Národní fronta osvobození (NFO) a na jejíž stranu se postavila Vietnamská demokratická republika (VDR). Rozrůstající se občanská válka v Jižním Vietnamu mezi armádou VR a bojovníky NFO začala kvůli těmto spojencům nabírat mnohem masivnější podobu. Situace eskalovala po schválení tzv. Tonkinské rezoluce¹ americkým Kongresem v roce 1964 a vysláním prvních pozemních jednotek v únoru 1965. V následujících letech se počet amerických vojáků ve Vietnamu neustále zvyšoval, např. v prosinci roku 1967 to bylo 485 000 vojáků.² Souběžně s tím se zvyšoval počet příslušníků severovietnamské armády na území Vietnamské republiky, v roce 1966 jich bylo zhruba 200 000³ a tento počet neustále narůstal.

Vývoj konfliktu budu sledovat od roku 1968, jelikož tento rok považuji v mnoha ohledech za zlomový. Hned v lednu tohoto roku zahájily jednotky NFO a VDR tzv. *ofenzivu Tét*. Tento masivní útok, ač skončil z vojenského hlediska velkým neúspěchem, zásadně ovlivnil následující události tohoto roku. Ve světě se zvětšoval vliv mírového hnutí. V USA rapidně vzrostl tlak na politiky, navíc v této atmosféře začínal volební souboj o Bílý dům. S ohledem na téma mé bakalářské práce lze označit rok 1968 také za zlomový, jelikož právě tohoto roku zasedli představitelé VDR a USA k prvnímu oficiálnímu jednání o mírovém řešení.

1.1 Na počátku snahy o dosažení dohody

O ukončení vietnamského konfliktu jednali zástupci nepřátelených stran různými formami už roky před tím, než byla nakonec tato dohoda uzavřena. Od doby, kdy byly oficiální rozhovory v květnu roku 1968 zahájeny, byl svět svědkem ještě více než čtyř let válčení, včetně nejničivějších bombardování severovietnamského území nebo nejrozsáhlejší ofenzivy proti pozicím Republiky Vietnam. V průběhu těchto let, i když s přestávkami, probíhala vyjednávání o podobě konce konfliktu a jeho výsledcích. Kapitola bude pojednávat především o

¹ Dokument, jenž v důsledku dával americkému prezidentovi relativní volnost v rozhodování o vojenských akcích na území Vietnamu.

Srv. Transcript of Tonkin Gulf Resolution (1964). In: *Our Documents: A National Initiative on American History, Civics, and Service* [online]. [cit. 23. 5. 2018].

Dostupné z: <https://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=false&doc=98&page=transcript>.

² FREY, Marc. Dějiny vietnamské války: tragédie v Asii a konec amerického snu. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-718-5468-9. s. 106.

³ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 108.

diplomatických a politických zápoleních, které musely zúčastněné strany podstoupit, než dospěly k finálnímu dokumentu.

Než květnu 1968 začalo oficiální jednání o ukončení války, uskutečnila se už řada pokusů o zprostředkování jednání v předešlých měsících a letech. Generální tajemník OSN, Barmánc U Thant, se ze své funkce snažil už od roku 1964 přesvědčit představitele zneprátelených zemí, aby zahájili, byť neoficiálně, rozhovory.⁴ Několikrát sice došlo k navázání kontaktu a k výměně požadavků podmiňujících zahájení jednání. Takto například bez většího úspěchu dopadly i moskevské schůzky diplomatů Lê Tranga a Guthrieho.⁵ Dalším příkladem marného pokusu o zahájení jednání je komunikace mezi Johnsonovou administrativou a severovietnamským vedením z poloviny roku 1967. Jako prostředníci při tom působili francouzští levicově smýšlející intelektuálové Raymonda Aubrac a Herbert Marcovich. Oba se zapojili do mírového hnutí a Aubrac se už od čtyřicátých let osobně znal s Ho Či Minem.⁶ Za USA s nimi s pověřením Johnsona komunikoval Henry Kissinger, profesor mezinárodních vztahů, který se postupně začínal podílet na americké zahraniční politice. Sám zmíněný pokus zhodnotil takto: „*Tyto snahy nakonec ztroskotaly, i když šlo o krok ve směru k dohodě, jež o rok později umožnila zastavit bombardování a zahájit mírové rozhovory.*“⁷ K ničemu nevedla ani osobní korespondence prezidentů Johnsona a Ho Či Mina v únoru 1967.⁸ Udává se, že USA mezi lety 1965 a 1967 celkem zaregistrovaly asi dva tisíce nabídek a pokusů o zprostředkování dialogu s VDR, a to jak od politiků ze západního i východního bloku, tak také od různých soukromých osob.⁹

Obě strany veřejně prohlašovaly ochotu k jednání, ovšem za splnění podmínek neslučitelných se stanoviskem druhé strany. Zahájení jednání prakticky vždy ztroskotalo už na podmínkách, které se měly splnit, aby se začalo s jednáním, VDR totiž požadovala ukončení bombardování svého území. Tato prohlášení lze tedy přičíst spíš snaze o zlepšení mediálního obrazu své země doma i v zahraničí, než skutečné ochotě k zahájení diplomatických jednání a hledání kompromisu. V případě Hanoje byla tato póza nutná i s ohledem na svého životně důležitého podporovatele, Sovětský svaz. Sovětské politiky se neustále snažili zprostředkovat mírová jednání.¹⁰

⁴ SYRUČEK, Milan. Rozpůlený banán. Praha: Mladá fronta, 1973, s. 223-224.

⁵ Ibid., s. 240.

⁶ NGUYEN, Phu Duc. a Arthur J. DOMMEN. The Viet Nam peace negotiations: Saigon's side of the story. Christiansburg, VA: Dalley Book Service, c2005. ISBN 09-231-3582-0, s. 8-9.

⁷ KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě. Praha: BB/art, 2006. ISBN 80-734-1703-0, s. 223.

⁸ NGUYEN, Phu Duc. a Arthur J. DOMMEN, 2005, s. 10.

⁹ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 117.

¹⁰ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 117-119.

Dá se tedy předpokládat, že minimálně do roku 1967 věřila Johnsonova administrativa ve vojenské vítězství. Na druhé straně VDR neměla důvod dělat ústupky. NFO za podpory jejích vojáků v jižní části Vietnamu neprohrávala a postupující čas pro ni nebyl takový problém jako pro Spojené státy, kde navíc sílilo občanské hnutí zaměřené proti válce ve Vietnamu.

Svou roli nakonec nejspíš sehrála *ofenziva Tét*, po které USA dospěly k závěru, že jejich vojenské vítězství je mnohem dál, než předpokládaly a VDR sčítala těžké ztráty z vojenské porážky, kterou společně s NFO utrpěla. Oběma znepráteleným stranám se tedy mohlo v nastalé situaci hodit zahájit proces mírového jednání.

Důležitý moment, který umožnil zahájení oficiálních rozhovorů byl projev prezidenta Johnsona z 31. března 1968, ve kterém oznámil veřejnosti, že nebude kandidovat v prezidentských volbách téhož roku. Kromě toho však jednostranně zastavil leteckou ofenzivu namířenou proti VDR a vyzval její představitele k vyjednávání. Reakce byla rychlá. O tři dny později vyjádřila Hanoj souhlas se setkáním diplomatů obou zemí za účelem jednání o míru.¹¹

Oficiální jednání o ukončení vietnamského konfliktu zahájily delegace Vietnamské demokratické republiky, kterou vedl Xuân Thủy¹², s delegací Spojených států amerických pod vedením Averella Harrimana¹³ 13. května roku 1968 setkáním v pařížském hotelu *Majestic*.¹⁴ Paříž se jevila jako vhodné místo pro konání konference, na které se mělo jednat o uzavření míru. Existovalo dobré letecké spojení mezi francouzskou metropolí a Asií, včetně přímé linky ze Saigonu, a navíc zde měly své zastupitelské úřady všechny zainteresované strany.¹⁵ Dost možná ještě významnějším důvodem byl fakt, že Francii s oběma zeměmi, které stály proti sobě, pojily politické vazby z doby první indočínské války. Navíc francouzský prezident de Gaulle již několik let navrhoval mírová jednání.¹⁶ Shodou okolností právě francouzské veřejné mínění bylo dlouhodobě asi nejhlasitějším kritikem amerického angažmá v jihovýchodní Asii ze všech západních států.¹⁷ Příčinu lze zřejmě hledat ve vlastních zkušenostech Francouzů s válkou ve Vietnamu ale i v napjatých vztazích mezi Francií a USA v 60. letech.

¹¹ NGUYEN, Phu Duc. a Arthur J. DOMMEN. *The Viet Nam peace negotiations: Saigon's side of the story*, 2005, s. 22.

¹² Severovietnamský diplomat zastávající v letech 1963-1965 funkci ministra zahraničních věcí.

¹³ Jeden z předních amerických diplomatů, který měl zkušenosti už z druhé světové války a který se z různých pozic podílel na americké politice v jihovýchodní Asii od počátku 60. let.

¹⁴ SYRUČEK, Milan. *Rozpůlený banán*, 1973, s. 16.

¹⁵ *Ibid.*, s. 16.

¹⁶ *Ibid.*, s. 125.

¹⁷ FREY, Marc. *Dějiny vietnamské války*, 2003, s. 145.

1.2 Nový prezident a jeho politika

Novým prezidentem Spojených států byl v roce 1968 zvolen republikánský kandidát Richard Nixon. Velikým tématem voleb bylo samozřejmě i řešení vietnamské otázky. Nixon prohlásil, že se zasadí o ukončení tohoto roky trvajícího konfliktu. Vedlo ho k tomu přesvědčení, že vojenskými prostředky nelze dosáhnout konečného vítězství, dále narůstající protiválečný odpor veřejnosti v Americe i ve zbytku světa. Právě domácí veřejné mínění se za vietnamské války stalo jedním z důležitých protivníků amerických plánů na vojenské vítězství. Neúnosné byly i navyšující se náklady na vedení války.¹⁸

Nixon nastoupil do úřadu 20. ledna 1969.¹⁹ Při nástupu se obklopil lidmi, kteří mu měli pomoci splnit jeho závazek před veřejností. Ministrem zahraničí se např. stal jeho dlouholetý přítel William P. Rogers, do čela pařížské delegace byl Nixonem dosazen bývalý velvyslanec v Republice Vietnam Henry Cabot Lodge.²⁰ Ale jako klíčové se ukázalo jmenování Henryho Kissingera poradcem pro záležitosti národní bezpečnosti v prosinci 1968. Tento profesor z Harvardu, který si získal jméno v 50. a 60. letech svými publikacemi zabývajícími se mezinárodními vztahy, působil již v poradních týmech dvou předešlých demokratických prezidentů, Kennedyho a Johnsona. Poradci pro otázky národní bezpečnosti měli dva hlavní úkoly. Prvním bylo zadávání studií a shromažďování všech názorů na danou problematiku a v případě potřeby měl prezidentovi sloužit jako poradní hlas.²¹ Kissingerovi se však podařilo získat si důvěru prezidenta natolik, že mu svěřoval ty nejdůležitější úkoly týkající se mezinárodní politiky USA. Nixon i Kissinger navíc sdíleli názor, že by vládní aparát se svou byrokracií mohl jejich práci brzdit a omezovat, takže nejspíš není daleko od pravdy tvrzení, že ty nejdůležitější zahraničněpolitické kroky USA byly v následujících letech řízeny pouze dvěma muži. Příkladem toho je např. fakt, že ministři zahraničních věcí a obrany Rogers a Laird, tedy ti, jichž se válka ve Vietnamu týkala nejvíce, byli informováni o tajných rozhovorech Kissingera se zástupci VDR až rok po jejich zahájení.²²

K dosažení předsevzatého cíle měly prezidentovi Nixonovi pomoci různé strategické postupy. Jedním z nejdůležitějších pilířů jeho politiky byl program vietnamizace války. Tato strategie spočívala v rozhodnutí postupně během Nixonova volebního období stáhnout

¹⁸ HLA VATÁ, Lucie. Dějiny Vietnamu. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-965-2, s. 225.

¹⁹ Ibid., s. 225.

²⁰ SYRUČEK, Milan. Rozpůlený banán, 1973, s. 245.

²¹ SYRUČEK, Milan. Henry Kissinger: bůh či ďábel diplomacie. Praha: Epoque, 2004. ISBN 80-863-2848-1, s. 85.

²² KARNOW, Stanley. Vietnam: a history: [the first complete account of Vietnam at war]. New York, N.Y.: Penguin Books, 1984. Penguin Book. ISBN 01-400-7324-8, s. 624.

americkou armádu z vietnamského území, a tedy přenesení větší zodpovědnosti za obranu jihovietnamského režimu právě na jihovietnamskou armádu, přičemž USA by vše kompenzovaly leteckou podporou a finanční a materiální pomocí.²³

Program stahování amerických vojáků se Nixonovi dařilo plnit. Když přebíral roku 1969 úřad, ve Vietnamu bylo zhruba 550 000 amerických vojáků.²⁴ O čtyři roky později jich už ve Vietnamu zbývalo jen 12 000.²⁵ Vietnamizace se stala hlavním Nixonovým argumentem vůči kritice domácích odpůrců války, navíc díky kompenzacím neztratil tvář ani před spojencem prezidentem Thiệuem.²⁶ Ten vyjádřil své obavy, ale na midwayské schůzce konané 8. června Nixon Thiệua ubezpečil o pokračující podpoře.²⁷ I přes veřejnou podporu, Thiệua program naplňoval obavami. O tom, že bude vietnamizace úspěšná, pochybovali i američtí vysocí důstojníci.²⁸

Poradce Kissinger s úplným stahováním amerických jednotek nesouhlasil, obával se totiž, že to může zhoršit americkou pozici při jednáních. Podobný postoj lze u Kissingera během války zaznamenat několikrát, např. když se Nixon rozhodl přerušit bombardování VDR. Na rozdíl od prezidenta totiž nebyl zatížen ohledem na veřejné mínění voličů.²⁹

Druhá stránka vietnamizace, zvýšení bojeschopnosti saigonské armády za původními plány dost zaostávala. Jihovietnamská armáda se potýkala s problémy, ačkoliv měl prezident Thiệu k dispozici jeden milion vojáků.³⁰ Roky následující po *ofenzivě Tét* byly z vojenského hlediska relativně úspěšné, podařilo se dostat pod kontrolu oblasti, které byly dlouho ovládnuty NFO.³¹ Jihovietnamská armáda se však nedokázala zbavit problémů, které ji pronásledovaly po celou dobu existence. V první řadě šlo o masivní dezerci, v letech 1968-1972 přišla jihovietnamská armáda tímto způsobem ročně o více než sto tisíc vojáků.³² Další problémy souvisely s fungováním Vietnamské republiky jako celku. Armáda se potýkala se systémovou korupcí a vojáci ze svého nízkého žoldu mj. vinou rychle stoupající inflace nedokázali zajistit rodinu, a tak často hledali ještě vedlejší zaměstnání.³³

²³ SINIVER, Asaf. Nixon, Kissinger, and U.S. foreign policy making: the machinery of crisis. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-0-521-26952-0, s. 73.

²⁴ Ibid., s. 74.

²⁵ KIMBALL, Jeffrey P. Nixon's Vietnam War. Lawrence, Kan.: University Press of Kansas, 1998. ISBN 07-006-0924-5, s. 289.

²⁶ SINIVER, Asaf. Nixon, Kissinger, and U.S. foreign policy making: the machinery of crisis, 2011, s. 74.

²⁷ NGUYEN, Lien-Hang T., Waging war on all fronts: Nixon, Kissinger, and the Vietnam war, 1969-1972, s. 189. in LOGEVALL, Fredrik a Andrew PRESTON, ed. Nixon in the world: American foreign relations, 1969-1977. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-531536-3.

²⁸ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 155-156.

²⁹ SINIVER, Asaf. Nixon, Kissinger, and U.S. foreign policy making: the machinery of crisis, 2011 s. 75.

³⁰ HLAVATÁ, Lucie. Dějiny Vietnamu, 2008, s. 226.

³¹ HLAVÁČEK, Pavel. Vymaňování USA z vietnamské války. Brno, 2014. ISBN 978-80-7485-019-6., s. 44.

³² Ibid., s. 45.

³³ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 114.

Alarmujícím varováním, v jakém stavu se nachází armáda VR, byla invaze do Laosu, která proběhla v únoru a březnu 1971 a jejím cílem bylo narušit fungování Ho Či Minovy stezky paralyzovat komunistické jednotky v této oblasti. narušit působení komunistických sil. Jelikož usnesení amerického Kongresu zakazovalo účast amerických pozemních sil, z plánovaného útoku se stal test, jak samotná jihovietnamská armáda ob stojí. Nakonec se s velikými obtížemi dostávala z obklíčení zpět a úplnou pohromu zažehnala americká letecká pomoc.³⁴ Ofenziva do Laosu tedy plně odhalila, že, se armáda VR ani během programu vietnamizace nedokázala zlepšit ve své bojeschopnosti a že ji nadále řídily málo schopní velitelé.

Kromě vynucování si ochoty jednat o podmínkách míru vlastní silou, pomocí leteckých útoků nebo zaminování přístavů, se USA snažily také přimět dvě světové komunistické velmoci a hanojské spojence, Sovětský svaz a Čínskou lidovou republiku, k tomu, aby jim pomohly nasměrovat Hanoj k jednacímu stolu.

Nixon dlouho věřil, že cesta k dohodě s Hanojí vede přes Moskvu.³⁵ Mělo jít o politiku založenou na výměně požadavků mezi velmocemi, USA se snažily ukázat, že pro SSSR mohou z nátlaku na VDR, aby projevila větší vstřícnost při jednáních, plynout na oplátku různé benefity, jako bylo např. uzavření smlouvy SALT o omezení jaderných zbraní nebo i v obchodních jednáních.³⁶

Podobné očekávání měly Spojené státy také od ČLR v rámci politiky sbližování, jejímž vrcholem byla návštěva prezidenta Nixona v Pekingu v únoru 1972.³⁷ V *Šanghajském komuniké*, které vzniklo právě během Nixonovy čínské návštěvy, se obě země postavily za své spojence, tedy USA za Republiku Vietnam a ČLR za Prozatímní revoluční vládu Jižního Vietnamu a podpořily návrhy mírových podmínek svých zmíněných spojenců.³⁸ VDR však nesla návštěvu amerického prezidenta v ČLR velmi těžce. Severovietnamští politici ji vnímali jako odvracení se Číňanů od spojence.³⁹

I přes špatné vztahy mezi SSSR a ČLR a jejich nepochybnou snahu o zlepšení svých vztahů se Spojenými státy se představitelům VDR dařila obratná politika, při níž balancovali

³⁴ Ibid., s. 161-162.

³⁵ Ibid., s. 76.

³⁶ SYRUČEK, Milan. Henry Kissinger: bůh či ďábel diplomacie, 2004, s. 106-107.

³⁷ Nixonova návštěva ČLR patří bez pochyby k jeho nejvýznamnějším počínům v úřadu. Právě k Nixonově zahraniční politice se vztahuje pojem *détente*, tedy zlepšení vztahů USA se dvěma komunistickými mocnostmi, což mělo za následek zlepšení mezinárodní situace v mnoha ohledech, např. smlouva SALT nebo konec izolace ČLR a její začlenění do mezinárodního systému. V neposlední řadě měl tento proces vliv na jednání o míru v Indočíně, i když otázka, do jaké míry byla Hanoj ovlivněna měnící se mezinárodní situací, je diskutabilní.

³⁸ Joint Communique of the United States of America and the People's Republic of China 1972. In: *American Institute in Taiwan* [online]. [cit. 14. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.ait.org.tw/en/us-joint-communique-1972.html>.

³⁹ KIMBALL, Jeffrey P. Nixon's Vietnam War, 1998, s. 297.

mezi Čínou a Sovětským svazem tak, že od obou zemí čerpali vysokou materiální podporu, na které byla VDR závislá, ale nepřipustili, aby měla jedna z těchto mocností na VDR takový vliv, že by ovlivňovala jejich politická rozhodnutí.⁴⁰

1.3 Historie vyjednávání

První rok pařížských jednání ukázal, že vyjednání míru bude běh na dlouhou trať. Schůzky se vedly především ve znamení monologů, ve kterých strany dávaly najevo své požadavky. VDR usilovala především o ukončení bombardování svého území a dojednání odchodu amerických vojáků z jihovietnamského území. Jednání o politické budoucnosti Jižního Vietnamu Hanoj odmítala, jelikož ho považovala za vnitrostátní problém, do kterého nemají Spojené státy právo zasahovat.⁴¹

Dne 25. ledna 1969 se pařížská konference rozrostla také o zástupce Vietnamské republiky a Národní fronty osvobození. Jihovietnamský prezident Thiệu byl nejprve proti jakémukoliv vyjednávání se svými odpůrci z NFO, jelikož považoval za nepřijatelné, aby zástupci legitimní jihovietnamské vlády vedli oficiální jednání se vzbuřenci, kterým prakticky chybí mezinárodní status, a právě účast na konferenci by jim ho částečně poskytla. Nixon ale naléhal na Thiệua, aby vyslal do Paříže své delegáty, aby se jednání odblokovalo ještě před Nixonovou inaugurací.⁴²

Vedoucí delegace NFO a od června roku 1969 nově vzniklé Prozatímní revoluční vlády Jižního Vietnamu (PRV) byla Nguyễn Thị Bình. Delegaci Vietnamské republiky vedl Phạm Đăng Lâm.⁴³

V souladu s tímto krokem představil Henry Kissinger veřejnosti v roce 1969 své představy o vyjednávání. USA svého cíle odejít z Vietnamu se ctí měly dosáhnout tak, že jednání se povedou na dvou úrovních. USA spolu s VDR se budou zabývat vyřešením vojenských záležitostí a budou se snažit dosáhnout příměří. Dvě zneprátené jihovietnamské síly, tedy saigonský režim a NFO, měly souběžně jednat o politické budoucnosti země.⁴⁴

V květnu roku 1969 představily obě strany konkrétní návrhy na řešení jihovietnamské situace. Nejprve zveřejnila NFO 8. května své desetibodové řešení, které obsahovalo konkrétní podobu amerického odchodu z Vietnamu a návrh na vznik koaliční vlády v Jižním Vietnamu. Prezident Nixon na to 14. května zareagoval v televizním projevu svým osmibodovým

⁴⁰ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 163-164.

⁴¹ SYRUČEK, Milan. Rozpůlený banán, 1973, s.243.

⁴² KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě, 2004, s. 58.

⁴³ SYRUČEK, Milan. Rozpůlený banán, 1973, s. 244.

⁴⁴ SINIVER, Asaf. Nixon, Kissinger, and U.S. foreign policy making: the machinery of crisis, 2011, s. 74.

návrhem. Rozhodně nelze říci, že by oba návrhy byly úplně protikladné, ale Nixonův návrh se lišil v těch důležitých bodech, ve kterých se o kompromis usilovalo ještě několik let. Jeho návrh obsahoval požadavek na stažení všech cizích ozbrojených sil z Jižního Vietnamu, tzn. včetně jednotek severovietnamské armády. Dále požadoval neutralitu jihovietnamského státu.⁴⁵

Kissinger přesvědčil prezidenta Nixona, aby napsal dopis, ve kterém vyzve zástupce VDR k zahájení tajných vyjednávání. Dopis poté Kissinger poslal do Hanoje prostřednictvím Jeana Saintenyho,⁴⁶ francouzského diplomata, který roky působil v Hanoji a spřátelil se s prezidentem Ho Či Minem. Hanoj souhlasila a schůzka byla naplánována na 4. srpen.⁴⁷ Kissinger se vydal do Saintenyho bytu, kde už na něj čekal vedoucí delegace VDR Xuân Thủy.⁴⁸

Oba muži na schůzce vyložili své požadavky, které korespondovaly s květnovými návrhy NFO a prezidenta Nixona. VDR trvala na odchodu amerických jednotek ukončení podpory saigonskému režimu. Dále požadovala vznik koaliční vlády v Jižním Vietnamu, která by zajistila podmínky pro konání svobodných voleb. Zvolená vláda by poté zahájila s VDR jednání o sjednocení země a o výměně zajatců. USA naopak požadovaly odchod všech ozbrojených sil, neutralitu Jižního Vietnamu a po svobodných volbách měl podle nich vzniknout nezávislý stát.⁴⁹

V následujících měsících se jednání ocitlo na mrtvém bodě, a tak Kissinger přesvědčil Nixona, aby se uskutečnilo další kolo tajných jednání. Dne 21. února 1970 se spolu poprvé setkali Kissinger a Lê Đức Thọ, vlivný člen hanojského politbyra.⁵⁰ Právě jejich schůzky se v následujících 3 letech staly nejdůležitějšími ve směřování k dohodě. Tajné a pouze dvoustranné jednání poskytovalo oběma stranám pohodlnější vyjednávání o podmínkách, bez přímých zásahů svých spojenců – VR a NFO. Hanojské politbyro si také uvědomovalo, že se tímto naskytla možnost vlastní manipulací rozněcovat spory v postojích USA a VR.⁵¹

⁴⁵ NGUYEN, Lien-Hang T., *Waging war on all fronts: Nixon, Kissinger, and the Vietnam war, 1969-1972*, s. 189.

⁴⁶ Sainteny zastupoval Francii při jednání s Việt Minh před první indočínskou válkou. Poté, co byl konflikt mezi Francií a VDR u konce, působil na čas jako francouzský vyslanec v Hanoji.

⁴⁷ NGUYEN, Lien-Hang T., *Waging war on all fronts: Nixon, Kissinger, and the Vietnam war, 1969-1972*, 2008, s. 190.

⁴⁸ SYRUČEK, Milan. *Henry Kissinger: bůh či ďábel diplomacie*, 2004, s. 123-124.

⁴⁹ HLAVATÁ, Lucie. *Dějiny Vietnamu*, 2008, s. 228.

⁵⁰ NGUYEN, Lien-Hang T., *Waging war on all fronts: Nixon, Kissinger, and the Vietnam war, 1969-1972*, 2008, s. 192.

⁵¹ KARNOW, Stanley. *Vietnam: a history*, 1984, s. 625.

Předmětem tajných jednání v následujících letech byly mj. dvě základní, již zmíněné otázky – zda bude odchod ozbrojených sil z Jižního Vietnamu jednostranný či dvoustranný a jaká bude budoucnost Vietnamské republiky.⁵²

Co se týče odchodu armád USA a VDR z Jižního Vietnamu, Spojené státy si v říjnu roku 1966 během summitu v Manile vytyčily se svými spojenci nelehký úkol. Společné komuniké ze summitu mj. obsahovalo prohlášení, že jejich jednotky nebudou staženy dříve než šest měsíců poté, co armáda VDR opustí Jižní Vietnam.⁵³ Kissinger byl realista a snažil se dojednat alespoň paralelní odchod. K trvání některých jeho kolegů na závazku z manilského komuniké, které zdělila Nixonova administrativa uvedl: „*Tato diskuze byla absurdní za prvé proto, že Hanoj vůbec nehodlala stáhnout své síly, a za druhé proto, že každý věděl o našem úmyslu zahájit za několik měsíců jednostranné stahování.*“⁵⁴ Lê Đức Thọ argumentoval při odmítání stažení severovietnamských vojsk tím, že hanojské vedení vnímá Vietnam jako jedinou zemi a tím pádem nepovažuje své jednotky za agresory v cizí zemi, na rozdíl od armády USA. Faktem je, že jednotky NFO se nezkonsolidovaly po těžkých ztrátách při *ofenzivě Tét* a jen těžko by se bez severovietnamské pomoci ubránily.⁵⁵

Jednání o vnitropolitické situaci Vietnamské republiky se točilo především okolo budoucnosti prezidenta Thiệua a jeho administrativy. Pro Spojené státy bylo pochopitelně klíčové, udržet u moci představitele režimu, do kterého v uplynulých letech investovaly obrovský kapitál finanční, vojenský – včetně tisíců obětí, ale kvůli jehož přežití daly v sázku i svoji reputaci v tom nejobecnějším smyslu. Nicméně ještě v listopadu roku 1971 se jevilo odstranění Nguyễn Văn Thiệua z funkce jako požadavek, od kterého Lê Đức Thọ, odmítal ustoupit.⁵⁶

17. září 1970 předložila Nguyễn Thị Bình v Paříži návrhy PRV. Důležitým bodem byl návrh na zřízení koaliční vlády tvořené třemi složkami, kterými měli být zástupci saigonského režimu, zástupci PRV a třetí složkou by byli členové dalších politických a náboženských skupin. Podmínkou však bylo, že za saigonskou vládu nebude vyjednávat prezident Thiệu ani další současní vysocí představitelé VR.⁵⁷ Jak jsem zmínil výše, pro USA bylo přežití současné

⁵² NGUYEN, Lien-Hang T., *Waging war on all fronts: Nixon, Kissinger, and the Vietnam war, 1969-1972*, 2008, s. 192.

⁵³ Manila Summit Communique. In: VietnamWar.govt.nz *Memories of New Zealand and the Vietnam War* [online]. [cit. 20. 4. 2018]. Dostupné z: <https://vietnamwar.govt.nz/sites/default/files/documents/manila-summit-communicue.pdf>.

⁵⁴ KISSINGER, Henry. *Roky v Bílém domě*, 2006, s.249.

⁵⁵ KARNOW, Stanley. *Vietnam: a history*, 1984, s. 625.

⁵⁶ HLAVATÁ, Lucie. *Dějiny Vietnamu*, 2008, s. 229.

⁵⁷ SYRUČEK, Milan. *Rozpůlený banán*, 1973, s.254.

jihovietnamské vlády klíčové, a tak Nixon ve své reakci ze 7. října požadavek na odstranění prezidenta Thiệua odmítl.⁵⁸

V květnu 1971 se vyjednaváči znovu sešli k obnoveným tajným rozhovorům v Paříži. Kissinger na nich předložil nový americký návrh, ve kterém USA prakticky rezignovaly na požadavek odchodu severovietnamských jednotek. Nixon k tomuto návrhu přiložil dodatek, že USA zvýší diplomatický a vojenský tlak vůči VDR, pokud nebudou tyto podmínky přijaty.⁵⁹

VDR reagovala vznesením návrhu o devíti bodech, jež stanovoval termín, do kdy mají američtí vojáci opustit Vietnam, na 31. prosince 1971. Návrh opět obsahoval také odchod Thiệua z funkce.⁶⁰

1.4 Rok 1972 – poslední fáze vyjednávání

Zkraje roku 1972 se prezident Nixon rozhodl zveřejnit rozhovory jeho poradce Kissingera s představitelem severovietnamského politbyra Lê Đức Thọem. Dne 18. ledna informoval o tajných schůzkách Kongres a 25. ledna referoval o těchto jednáních při veřejném projevu, zároveň uvedl, že jednání se protahují kvůli chování VDR.⁶¹ Hned druhý den vyslal Nixon do Hanoje soukromé poselství s návrhem na znovuobnovení rozhovorů.⁶² Důvodem pro zveřejnění byla potřeba argumentu pro domácí veřejné mínění, a hlavně pro Kongres, který se nedávno před tím vyjádřil pro uzavření míru i bez záruky pro Thiệuovu vládu.⁶³

V reakci na tyto události Hanoj 31. ledna zveřejnila svůj devítibodový návrh na řešení situace v Jižním Vietnamu, který byl předložen Kissingerovi už 26. června předešlého roku. Zároveň na oplátku uvedla, že to jsou spíš Spojené státy, kdo protahuje jednání.⁶⁴

V únoru proběhla již zmiňovaná návštěva Nixona v Pekingu. Tuto událost, kterou Hanoj nesla dost nelibě, považoval americký prezident za úspěšný krok ve snaze diplomaticky VDR izolovat.⁶⁵

Na začátku března informovala Hanoj Washington, že naplánovanou schůzku Kissingera s Lê Đức Thọem na 20. března chce odložit nejméně do 15. dubna. Jako důvod

⁵⁸ Ibid., s. 256-257.

⁵⁹ NGUYEN, Lien-Hang T., *Waging war on all fronts: Nixon, Kissinger, and the Vietnam war, 1969-1972*, 2008, s. 197.

⁶⁰ Ibid., s. 197.

⁶¹ KIMBALL, Jeffrey P. *Nixon's Vietnam War*, 1998, s. 287-290.

⁶² SYRUČEK, Milan. *Henry Kissinger: bůh či ďábel diplomacie*, 2004, s. 172.

⁶³ KIMBALL, Jeffrey P. *Nixon's Vietnam War*, 1998, s. 286-297.

⁶⁴ Ibid., s. 290.

⁶⁵ Ibid., s. 297.

uvedla americké nálety na VDR. Dne 30. března ale začal rozsáhlý útok severovietnamské armády na Jižní Vietnam, tzv. *jarní* nebo *velikonoční ofenziva*.⁶⁶

První roky po konci *ofenzivy Tét*, tedy od roku 1968, byly pro komunistické jednotky v jižní části země nejtěžším obdobím celé války. Intenzivní letecké akce nad Jižním Vietnamem i nad pohraničními oblastmi Laosu a Kambodže, stejně jako efektivnější strategie pozemních amerických a jihovietnamských sil, znamenaly, že se komunistické jednotky ocitly na několik let v defenzivě.⁶⁷ Se ztrátou významné části území (bylo pro komunisty obtížnější udržet si politický vliv a rekrutovat nové členy. Navíc pro NFO byly ztráty na životech v roce 1968 natolik závažné (odhaduje se až 40 000 mrtvých), že přestala být rozhodující vojenskou silou a o těžce vedení války v Jižním Vietnamu naplno převzala stálá armáda VDR.⁶⁸ Tzv. *Vietnamskou lidovou armádu* vedl vítěz od *Điễn Biên Phủ*⁶⁹, generál Võ Nguyễn Giáp, který dokázal komunistické síly zkonsolidovat a poté postupně přizpůsobit jejich strategii pokračujícímu předávání zodpovědnosti za vedení války do rukou jihovietnamské armády.⁷⁰

Dovršením změny strategie byla právě *operace Nguyen Huê*, pro kterou se vžil název *jarní* nebo *velikonoční ofenziva*.⁷¹ Na přelomu března a dubna vtrhlo do Jižního Vietnamu ve 3 směrech asi 120 000 vojáků VDR (mj. i z laoského a kambodžského území), ke kterým se přidaly vojáci NFO. Jihovietnamská armáda dokázala během léta ofenzivu potlačit, ale jen s vydatnou podporou amerického letectva. Podobně jako v roce 1968 skončil komunistický útok drtivou vojenskou porážkou, přesto zavládlo znepokojení na hlavně Jihu, jelikož bylo zřejmé, že by se situace vyvíjela jinak bez americké pomoci, která by už příště nemusela být k dispozici.⁷²

Bezprostředním následkem byla masivní letecká operace *Linebacker*, během které USA zaútočily na mnoho severovietnamských cílů, dále např. zaminování severovietnamských přístavů. Operace *Linebacker* se od předešlých amerických útoků na VDR vyznačovala daleko větší intenzitou ale i efektivitou. Pozitivním jevem pro USA byla také relativně slabá reakce SSSR, přestože byly při bombardování zničeny i jejich lodě a několik Sovětů přišlo o život.⁷³

⁶⁶ NGUYEN, Lien-Hang T., *Waging war on all fronts: Nixon, Kissinger, and the Vietnam war, 1969-1972*, 2008, s. 198.

⁶⁷ FREY, Marc. *Dějiny vietnamské války*, 2003, s. 162.

⁶⁸ Ibid. 132.

⁶⁹ *Rozhodující bitva první indočínské války*.

⁷⁰ FREY, Marc. *Dějiny vietnamské války*, 2003, s. 162.

⁷¹ HLAVÁČEK, Pavel. *Vymaňování USA z vietnamské války*, 2014, s. 79.

⁷² FREY, Marc. *Dějiny vietnamské války*, 2003, s. 165-166.

⁷³ FOREIGN RELATIONS OF THE UNITED STATES, 1969–1976, VOLUME XIV, SOVIET UNION, OCTOBER 1971–MAY 1972. Document 214. Letter From Soviet General Secretary Brezhnev to President Nixon [online]. [cit. 30. 5. 2018]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v14/d214>.

Incident neohrozil ani plánovanou Nixonovu návštěvu SSSR, která se uskutečnila ještě týž měsíc. Stejně tak reakce ČLR nebyla nikterak razantní.⁷⁴ Z mezinárodního dění na jaře 1972 tedy lze vyčíst, že si obě komunistické velmoci cenily zlepšujících se vztahů s USA a neměly zapotřebí pouštět se do diplomatických přestřelek. Což ale neznamená, že by se VDR musela rozloučit s materiální podporou ze strany svých spojenců.

Nelze jednoznačně určit důvod, proč se Hanoj rozhodla podniknout tak rozsáhlou ofenzivu. Politbyro možná vyhodnotilo situaci na Jihu tak, že ustupující americké jednotky už jsou natolik oslabené, že nastal pravý čas konflikt rozhodnout vojensky nebo alespoň zasadit tvrdou ránu probíhající vietnamizaci. Roli mohlo hrát i zmiňované sblížování USA s hanojskými spojenci nebo se mohlo jednat o pokus Hanoje dostat americkou administrativu pod tlak ve volebním roce, stejně jako se to povedlo o čtyři roky dříve.⁷⁵

Podle Stephena J. Morrise, který v devadesátých letech zkoumal sovětské archivy, byli představitelé SSSR *jarní ofenzivou* pobouřeni. Měli indicie, ze kterých se dalo vyčíst, že VDR se chystá v roce 1972 podniknout novou ofenzivu, ale nebyli podrobněji informováni ani o tom, na kdy je útok naplánován. Navíc Moskva se již předtím několikrát snažila svým vlivem „brzdit“ VDR v jejích akcích proti Jižnímu Vietnamu, hlavně kvůli obavám z reakce USA.⁷⁶

Také představitel ČLR Čou En-laj nabádal v červenci při rozhovoru s Lê Đức Thọem k větší snaze o kompromis. Konkrétně aby VDR netrvala na odchodu prezidenta Thiệua, protože v koaliční vládě o třech složkách by stejně nemohl mít velký vliv.⁷⁷

Morris také uvedl, že Hanoj nebyla v mnoha ohledech tak rezolutní a odolná, jak se dokázala prezentovat na venek. Po *jarní ofenzivě* se vedení země nacházelo ve velkém zmatku. V létě roku 1972, tedy po *jarní ofenzivě*, ve které Hanoj zaznamenala obrovské ztráty, se většina politbyra vyslovila pro vyjednávání politickou a diplomatickou cestou. S tím koresponduje doba, kdy pařížská jednání mířila do finále. Podle Morrise byl jedním z důležitých faktorů amerického neúspěchu fakt, že se nedokázali k těmto a dalším interním informacím dostat.⁷⁸ Naopak lze označit za obecně známé, že komunističtí rozvědčiči v Jižním Vietnamu byli po celou válku daleko úspěšnější. Jako příklad lze uvést prozrazení plánů invaze do Laosu v únoru 1971.⁷⁹

⁷⁴ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 166.

⁷⁵ HLAVÁČEK, Pavel. Vymaňování USA z vietnamské války, 2014, s. 79.

⁷⁶ The Paris Agreement on Vietnam: Twenty-five Years Later. In: Mount Holyoke [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/paris.htm> - zápis konference pořádané Nixonovým centrem ve Washingtonu v dubnu 1998.

⁷⁷ NGUYEN, Lien-Hang T., Waging war on all fronts: Nixon, Kissinger, and the Vietnam war, 1969-1972, 2008, s. 199.

⁷⁸ The Paris Agreement on Vietnam: Twenty-five Years Later.

⁷⁹ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 161.

Od konce dubna znovu probíhala jednání mezi Kissingerem a Lê Đức Thọem. Dne 8. října 1972 Lê Đức Thọ předložil Kissingerovi devítibodový plán na řešení situace, na který v zásadě mohl americký vyjednaváč kývnout. Za dva následující dny se shodli na přesném znění dohody, a dokonce začali sestavovat kalendář následujících událostí. K oficiálnímu podpisu mohlo dojít už 26. října.⁸⁰

Kissinger se následně vydal s vyjednanou dohodou do Saigonu, kde se však setkal s odmítavým postojem a podpis dohody se opět vzdálil. Hanoj se tedy 25. října rozhodla zveřejnit dojednanou dohodu včetně domluveného časového harmonogramu.⁸¹

Na začátku listopadu zvládl Richard Nixon obhájit prezidentský mandát, a to ve velkém stylu. Kandidáta Demokratické strany senátora George McGoverna porazil, až na dvě výjimky, ve všech státech a s celkovým ziskem 520 volitelských hlasů se postaral o jedno z nejvýraznějších vítězství v dějinách Spojených států.⁸² Nixon sice nedokázal za svůj první čtyřletý mandát ukončit konflikt ve Vietnamu, jak deklaroval během předešlé volební kampaně, ale občané mohli ocenit přinejmenším to, že byla stažena značná část z celkového počtu amerických ozbrojených sil. McGovernův plán, který počítal s americkým odchodem z Indočíny pouze za propuštění válečných zajatců,⁸³ tzn. bez dalších záruk pro saigonský režim, v očích většiny Američanů nejspíš působil až příliš jako uznání porážky a kapitulace.

Po prezidentských volbách se opět přistoupilo k jednání. Kissinger předložil 69 požadavků na změnu v textu od saigonské vlády a s novými, už ne tak smířlivými, postoji přišla i Hanoj.⁸⁴ I když nebo možná právě proto, že všem zúčastněným bylo jasné, že k dovršení dohody chybí velmi málo, jednání se opět ocitla ve slepé uličce. Nakonec byla jednání přerušena a 18. prosince započala nová letecká operace s názvem *Linebacker II*. Nebyl to jen způsob, jak potrestat Hanoj za komplikaci jednání. Američané chtěli dát Thiệuovi najevo, že se ani nadále nebudou v případě porušování podmínek ostýchat zasáhnout proti VDR.⁸⁵ Nové masivní bombardování VDR, které bylo zahájeno několik týdnů poté, co Kissinger prohlásil, že mír je „na dosah ruky“, vyvolalo obrovskou kritiku v USA i ve světě. Pobouření např. veřejně vyjádřil i Papež Pavel VI. Sympatie veřejného mínění v ostatních zemích ke Spojeným státům se během tohoto tzv. *vánočního bombardování*, které si vyžádalo asi 2 000 mrtvých civilistů, ocitly na nejnižším bodě.⁸⁶

⁸⁰ SYRUČEK, Milan. Henry Kissinger: bůh či ďábel diplomacie, 2004, s. 202-204.

⁸¹ Ibid., s. 214.

⁸² Election of 1972 In: The American Presidency Project [online]. [cit. 1. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/showelection.php?year=1972>.

⁸³ HLAVÁČEK, Pavel. Vymaňování USA z vietnamské války, 2014, s. 82.

⁸⁴ SYRUČEK, Milan. Henry Kissinger: bůh či ďábel diplomacie, 2004, s. 220.

⁸⁵ KIMBALL, Jeffrey P. Nixon's Vietnam War, 1998, s. 364.

⁸⁶ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 169.

Nicméně Henry Kissinger ve svých pamětech *Linebacker II* obhajuje jako řešení, které dokázalo přinutit VDR k obnovení jednání v situaci, kdy se dohoda opět vzdalovala. Válka se tak podle něj mohla protáhnout o další měsíce a počet obětí by tak byl vyšší.⁸⁷

Dne 3. ledna 1973 se vyjednaváci opět sešli. Konečná dohoda byla založena na říjnovém konceptu, ale byla pozměněna o několik připomínek, upřesnění a kompromisů dohodnutých v listopadu a prosinci.⁸⁸

⁸⁷ KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě, 2006, s. 1332-1333.

⁸⁸ KIMBALL, Jeffrey P. Nixon's Vietnam War, 1998, 367.

2 Konečná podoba mírové smlouvy

Ve druhé kapitole se zaměřím na finální podobu *Dohody o ukončení války a obnovení míru ve Vietnamu*⁸⁹. U jednotlivých bodů této smlouvy se pokusím přiblížit jejich význam a vliv na situaci po uvedení smlouvy v platnost a dále nastíním vyjednávací proces, který předcházela shodě v jednotlivých bodech. Uvedu do kontextu, jaké konkrétní politické či vojenské kroky měly vliv na uzavření této smlouvy.

2.1 Říjnová dohoda

Jak už bylo zmíněno v první kapitole, Dohoda z velké části existovala již v říjnu roku 1972. Na začátku druhé poloviny tohoto roku totiž došlo k významnému obratu ve strategii hanojského politbyra a následně změně v přístupu k vyjednávání o mírové smlouvě.

Nepovedená *jarní ofenziva* a následující americká letecká operace *Linebacker*, jejíž intenzita vedení VDR překvapila a která Severní Vietnam zasáhla mnohem citelněji než všechny dosavadní, zapříčinily, že vedoucí představitelé vyhodnotili situaci tak, že, vzhledem ke špatné pozici komunistických ozbrojených složek na Jihu, probíhajícímu bombardování severovietnamského území a probíhajícímu sblížení USA se SSSR a ČLR a z toho plynoucí možnosti izolace VDR, je potřeba dosáhnout konečné dohody co nejdříve, resp. před americkými prezidentskými volbami. Nixonova porážka se totiž nejevila jako reálná, i přes snahu Hanoje působit na americké a světové veřejné mínění, a po vyhraných volbách by byly USA v silnější pozici jak při jednání s VDR, tak také v rozhodování o dalších vojenských operacích.⁹⁰ Tuto motivaci VDR potvrzuje i komunikace mezi severovietnamskými vyjednávači v Paříži a hanojským vedením. Ve zprávě, kterou Lê Đức Thọ a Xuân Thủy obdrželi 4. října, se politbyro vyslovilo pro co nejrychlejší uzavření dohody, konkrétně ještě před americkými prezidentskými volbami, aby se zabránilo následnému protahování jednání a zdržování za účelem získání více času pro saigonskou vládu a armádu ze strany USA.⁹¹ Tato zpráva prakticky předcházela předložení návrhu, který posloužil vyjednávačům jako východisko při tvoření smlouvy v následujících dnech.

Dalším impulzem, proč od léta roku 1972 Hanoj vyvíjela větší diplomatické úsilí a Lê Đức Thọ byl často tím, kdo dělal více ústupků a kdo se snažil jednání uspíšit, mohl být sám

⁸⁹ Dále jen Dohoda.

⁹⁰ ASSELIN, Pierre. *A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, c2002. ISBN 08-078-2751-7, s. 65-66.

⁹¹ *Đánh và Đàm In: Vinadia*. [online]. [cit. 10. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.vinadia.org/ben-thang-cuoc-huy-duc-quyen-ii-quyen-binh/phu-luc-danh-va-dam/#fn643-148>.

Henry Kissinger, resp. jeho červnová schůzka s Čou En-lajem. Kissinger se při ní podle odtajněných dokumentů nechal slyšet, že když jsou Spojené státy schopny akceptovat komunistickou vládu v Číně, byly by ji schopny přijmout i v Indočíně. Dostane-li se k moci v rámci následujícího historického vývoje po odchodu Američanů. Dodal však také, že pokud válka v Jižním Vietnamu začne nanovo krátce po stažení Američanů, Washington nejspíš pošle své vojáky zpět.⁹²

Po přibližování stanovisek VDR a USA během předešlých schůzek předložil Lê Đúc Thọ v neděli 8. října návrh, který způsobil nesmírný optimismus mezi americkými vyjednavací. Ti následujícího dne předložili protinávrh. Z těchto dvou návrhů pak v následujících dnech vzniklo postupným doladováním znění smlouvy, se kterou byly relativně spokojeny oba vyjednavací týmy.⁹³

Lê Đúc Thọ při předložení klíčového návrhu zdůraznil, že se prakticky jedná o stejné podmínky, jaké prosazoval prezident Nixon ve svém prohlášení už před několika měsíci.⁹⁴ Klíčové v severovietnamském návrhu bylo především to, že VDR postupně rezignovala na požadavky týkající se politické budoucnosti Jižního Vietnamu. Svým způsobem měla být smlouva postavena na principu, jenž Kissinger prosazoval už zhruba čtyři roky, tzn. aby se vyjednavací USA a VDR zaměřili na vyřešení vojenských otázek a politické záležitosti přenechali na pozdější jednání, v nichž by se měli angažovat především zástupci dvou jihovietnamských stran.⁹⁵

Kissingerovu myšlenku, kterou prosazoval i prezident Nixon, že by se saigonská vláda spolu s PRV dohodly na budoucnosti země, poté, co ozbrojené síly USA Jižní Vietnam opustí, vedení VDR rozhodně nesdílelo. Příměří a americký odsun se automaticky od mírové smlouvy očekávaly, severovietnamští politici si přeci jen slibovali, že bude součástí smlouvy také několik podmínek, které by řešily situaci v Jižního Vietnamu v jejich prospěch.⁹⁶ Ale po vyhodnocení aktuální situace a předvídaného vývoje se politbyro VDR rozhodlo odložit své revoluční plány v Jižním Vietnamu a vyjednat alespoň rychlý odsun amerických jednotek. Že bylo od září primárním cílem dostat Američany pryč ze země a zajistit takové podmínky, aby nehrozil jejich návrat, potvrdil i tehdejší ministr spravedlnosti PRV Trương Như Tảng.⁹⁷

⁹² Kissinger saw Hanoi regime as acceptable. In: The Spokesman-Review [online]. [cit. 10. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.spokesman.com/stories/2006/may/27/kissinger-saw-hanoi-regime-as-acceptable/>.

⁹³ KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě, 2006, s. 1234.

⁹⁴ Ibid., s. 1229-1230.

⁹⁵ Ibid., s. 1230.

⁹⁶ ASSELIN, Pierre. A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement, 2002, s. 70.

⁹⁷ Ibid., s. 72.

2.2 Postoj vedení VR k chystané smlouvě

Kissinger byl podmínkami vznikající smlouvy nadšen. Rýsující se podmínky byly totiž v několika bodech lepší, než Američané do té doby očekávali, že mohou reálně vyjednat. Věřil tedy, že prezident Thiệu bude s výsledky jednání spokojen. Podle instrukcí z Washingtonu měl Kissinger vyčkat na reakci Saigonu. V případě nesouhlasu se zněním Dohody měl jednání přerušit a smlouva by se podepsala až po prezidentských volbách v USA.⁹⁸ Nikdo z aktérů si nejspíš nepřipouštěl, že odmítání podpisu Dohody ze strany vlády VR jednání protáhne až do následujícího kalendářního roku.

Nguyễn Văn Thiệu a jeho spolupracovníci ale v Dohodě spatřovali hlubší problém, než si Kissinger připouštěl. Podepsáním Dohody by VR ze všech stran rozhodně získala nejméně. Navíc prezident Thiệu na průběh vyjednávání neměl vliv. O tom, jak jednání pokračuje, byl sice informován prostřednictvím Ellswortha Bunkera, amerického velvyslance v Saigonu, ale zasahovat do něj mu americká strana prakticky neumožňovala.⁹⁹ Kissinger se z pařížského jednání vydal rovnou do Saigonu, aby svým spojencům představil aktuální pokroky, které v Paříži učinil. Shodou okolností se den před jeho příletem dostal k saigonskému vedení dokument *Všeobecné instrukce pro příměří* nalezený armádou VR v nepřátelském bunkru. Z něj vyplývalo, že komunističtí partyzáni mají o pařížském vyjednávání větší přehled, než Thiệu a spol.¹⁰⁰ Razantní nesouhlas s Dohodou, se kterým se Kissinger v říjnu 1972 v Saigonu setkal, se tedy zčásti dá přičítat také přístupu USA ke svému spojenci během klíčových jednání v předešlých týdnech a měsících.

Thiệu se na rozdíl od Američanů nehodlal vzdát požadavku na odchod armády VDR z Jižního Vietnamu. Prezidentovi vyslanci se snažili přesvědčit Kissingera k navrácení tohoto požadavku na jednací stůl ještě v lednu během poslední pařížské schůzky před podepsáním Dohody. Kissinger argumentoval tím, že od tohoto požadavku upustili Američané už v roce 1971 a Thiệu s tím souhlasil, a je tedy nereálné žádat tak klíčovou změnu, když je podpis Dohody na spadnutí.¹⁰¹

Mezi další požadavky na změnu, které předložil Thiệu se svými poradci Kissingerovi, patřily definování demilitarizované zóny jako plnohodnotné politické hranice, přehodnocení souhlasu USA s účastí Polska a Maďarska v chystané Mezinárodní komisi pro kontrolu a

⁹⁸ KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě, 2006, s. 1244.

⁹⁹ BUI, Diem. a David. CHANOFF. In the jaws of history. Bloomington: Indiana University Press, 1999. ISBN 02-532-1301-0, s. 298.

¹⁰⁰ HLAVÁČEK, Pavel. Vymaňování USA z vietnamské války, 2014, s. 83-84.

¹⁰¹ BUI, Diem. a David. CHANOFF. In the jaws of history, 1999, s. 309.

dohled¹⁰² nebo trvání na tom, že mezinárodní konference, která se měla uskutečnit po podpisu Dohody, nebude dříve, než začne platit příměří i v Laosu a Kambodži. Thiệu také požadoval změnit některé formulace ve smlouvě. Například v bodě ustavujícím budoucí *Národní radu národního usmíření a svornosti*¹⁰³ chtěl vypustit zmínku o tom, že ji budou tvořit „tři rovnocenné složky“.¹⁰⁴ Poté, co si vyžádali i verzi Dohody ve vietnamském jazyce a porovnali ji s anglickou verzí, našli prezidentovi spolupracovníci ve stejné kapitole další znepokojující formulaci. Zatímco v anglickém textu byla nazvána *administrativní strukturou*, vietnamská verze ji nazývala *strukturou vládní (cơ cấu chính quyền)*.¹⁰⁵ Čili komunisté vycházející z formulace ve vietnamském textu by mohli přikládat novému orgánu větší důležitost, než jaká byla zamýšlena USA a VR. Další kritizovanou pasáží byla zmínka o třech národech Indočíny, což se představitelům VR samozřejmě nelíbilo, jelikož to podle nich nezohledňovalo fakt, že existují dva vietnamské státy.¹⁰⁶

Thiệu si samozřejmě uvědomoval, že těžko zvrátí podpis Dohody. Jeho postoj byl mimo jiné i hrou o čas. Saigonské vládě se hodilo, aby americké jednotky zůstaly v zemi co nejdéle. Navíc v době, kdy se možnost, že se strany dohodnou na mírové smlouvě, stávala stále reálnější, obě válčící strany v Jižním Vietnamu zesílily svou vojenskou aktivitu a snažily se na poslední chvíli vybojovat co nejlepší pozici. A právě během těchto bojů se jihovietnamské armádě opět začalo dařit.¹⁰⁷

Svým neústupným stanoviskem si prezident Thiệu řekl o další materiální pomoc a USA v rámci jeho přesvědčování přistoupily i k operaci *Linebacker II*.¹⁰⁸ Kissingerovi se na posledních schůzkách podařilo do Dohody protlačit několik změn, z toho některé okrajové požadavky Saigonu nebo pasáže, které by mohly vrhat špatné světlo na USA. Podmínky materiální pomoci byly pozměněny tak, aby mohla být VR zásobována prakticky bez omezení, zvýšil se počet členů ICCS a přibyla i pasáž, ve které se strany zříkaly využívání území Kambodže a Laosu ve svůj vojenský prospěch. Zmiňovaný spor o *administrativní*, resp. *vládní strukturu*, který se táhl po listopadová a prosincová jednání, byl vyřešen úplným vypuštěním této formulace z konečného textu. Vyjednávači během posledních schůzek udělali ve smlouvě asi 20 nevelkých změn, vesměs všechny ve prospěch USA a VR.¹⁰⁹

¹⁰² V textu bude dále uváděna pod anglickou zkratkou ICCS.

¹⁰³ V textu bude dále uváděna pod anglickou zkratkou NCNRC.

¹⁰⁴ ASSELIN, Pierre. *A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement*, 2002, s. 113.

¹⁰⁵ *Ibid.*, s. 83.

¹⁰⁶ HLAVÁČEK, Pavel. *Vymaňování USA z vietnamské války*, 2014, s. 84.

¹⁰⁷ KISSINGER, Henry. *Roky v Bílém domě*, 2006, s. 1288.

¹⁰⁸ Viz první kapitola.

¹⁰⁹ KISSINGER, Henry. *Roky v Bílém domě*, 2006, s. 1338.

Jihovietnamští diplomaté, kteří se v lednu vydali za Kissingerem do Paříže, aby ho přímo na místě ještě přesvědčili o naléhavosti změn v textu Dohody, ocenili ústupky, kterých ještě dosáhl jako nezanedbatelné. Avšak nebylo to nic v porovnání s tím, oč Kissingera žádali, tzn. aby se v jednáních se zástupci VDR vrátil k otázce severovietnamských vojsk na Jihu. Kissinger se před jihovietnamskou delegací ospravedlňoval tím, že se toto téma na jednáních několikrát snažil otevřít, ovšem bezvysledně. Představitelé VDR mu během jednání také několikrát tvrdili, že na Jihu žádní jejich vojáci nejsou. Kissinger tak vydedukoval, že vzhledem k podmínkám Dohody, nebude po jejím podpisu legální možnost pobytu armády VDR na území VR. Jeden z účastníků této schůzky, Bùì Diễm¹¹⁰, Kissingerovu odpověď, že se na území VR sice cizí armáda nachází, ale je tam nelegálně, považuje za ostudnou.¹¹¹

Ani v lednu se Američanům nedařilo svého spojence přesvědčit. Nguyễn Vãn Thiệu se stále zdráhal Dohodu podepsat. V USA společnost pozbyla jakoukoli vůli své působení ve Vietnamu protahovat a Nixon to věděl. Tlak na Thiệua se zvyšoval. Nixon na něj v dopisech naléhal, aby Dohodu podepsal. Zároveň mu sliboval pokračující vojenskou pomoc, v případě, že by komunisté nedodržovali podmínky Dohody.¹¹² V dopise z 5. ledna 1973 svému jihovietnamskému protějšku oznamuje, že Thiệuovy požadavky budou komunistům opět předloženy, ale že nepočítá s tím, že by na ně přistoupili. Naopak naznačil, že když se vyjednávací domluví na posledních bodech rýsující se smlouvy, USA na ni přistoupí, ať už se k nim jejich spojenec připojí, nebo nikoli. Prezidenta VR Nixon v dopise také uklidňuje, že za podmínek obsažených v Dohodě jsou severovietnamské jednotky na Jihu „zvládnutelný“ problém.¹¹³

Diplomat Bùì Diễm napsal po zmiňované schůzce s Kissingerem v Paříži zprávu pro prezidenta Thiệua. Thiệu se podle něj mohl rozhodnout mezi třemi špatnými možnostmi. Mohl smlouvu odmítnout, bojovat dál, avšak znamenalo by to jistý konec vojenské a materiální pomoci od USA. Nebo mohl smlouvu přijmout a doufat ve slíbenou americkou pomoc. Existovala ještě třetí varianta, která se jihovietnamskému vedení zamlouvala, sice nepřipojit pod Dohodu podpis, ale prohlásit, že VR dokument akceptuje. Bùì Diễm však namítal, že by

¹¹⁰ V letech 1967-1972 velvyslancem VR v USA, poté působil jako spolupracovník prezidenta Thiệua v zahraničních záležitostech.

¹¹¹ BUI, Diem. a David. CHANOFF. In the jaws of history, 1999, s. 314-315.

¹¹² HLAVÁČEK, Pavel. Vymaňování USA z vietnamské války, 2014, s. 84.

¹¹³ FOREIGN RELATIONS OF THE UNITED STATES, 1969–1976, VOLUME IX, VIETNAM, OCTOBER 1972–JANUARY 1973. Document 248. Backchannel Message From the President's Assistant for National Security Affairs (Kissinger) to the Ambassador to Vietnam (Bunker). [online]. [cit. 29. 6. 2018]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v09/d248>.

pro USA znamenala tato varianta to samé jako odmítnutí Dohody. Thiệu na Dohodu definitivně kývnul až 21. ledna.¹¹⁴

2.3 Podmínky Dohody

Dne 23. ledna 1973 oba hlavní vyjednavací vytvořenou Dohodu parafovali v pařížském hotelu *Majestic*.¹¹⁵ Tedy v místě, kde oficiální rozhovory o ukončení války v roce 1968 začaly, avšak klíčová jednání se tomuto místu po celé roky vyhýbala. O čtyři dny později, 27. ledna, následovalo oficiální podepsání dokumentu. Dohodu stvrdili svými podpisy ministři zahraničí čtyř zúčastněných stran. Za vládu Spojených států to byl William P. Rogers, za vládu Vietnamské republiky přidal podpis Trần Văn Lãm. Za vládu VDR dokument podepsal Nguyễn Duy Trinh a za PRV ministryně Nguyễn Thị Bình.¹¹⁶ Atmosféra po podpisu byla natolik srdečná, že ministryně Nguyễn Thị Bình dokonce při dlouhém rozhovoru oslovovala svého protějška ze saigonské vlády „anh“¹¹⁷, čím podle svědků překvapila opodál stojící severovietnamské delegáty.¹¹⁸

Právě samotný způsob, jakým bude Dohoda podepsána, byl prakticky posledním problémem, který řešili Lê Đức Thọ s Kissingerem při své schůzce v první polovině ledna. Snažili se vyřešit, jak zajistit, aby dohodu podepsaly čtyři výše zmíněné strany konfliktu a zároveň aby saigonský režim podpisem smlouvy nelegitimizoval existenci druhé vlády na území Jižního Vietnamu, tedy PRV. Jak byla situace vyřešena shrnul Henry Kissinger ve svých pamětech: „*Po několika dnech handrkování jsme se dohodli, že dočasná revoluční vláda¹¹⁹ nebude v textu dohody zmíněna; smlouva o ukončení války ve Vietnamu je význačná tím, že je to, pokud vím, jediný dokument v historii diplomacie, v němž nejsou uvedeny všechny hlavní strany, kterých se týká.*“¹²⁰ Dalším opatřením bylo to, že má smlouva zdvojenou závěrečnou stranu. Na jednom listu papíru je tak podepsán zástupce USA a VR, na druhém představitel VDR a PRV.¹²¹ Ve znění smlouvy se situace převážně řeší tím, že jsou PRV i saigonský režim označovány současně jako „obě jihovietnamské strany“.¹²²

¹¹⁴ BUI, Diem. a David. CHANOFF. In the jaws of history, 1999, s. 316-317.

¹¹⁵ KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě, 2006, s. 1342-1343.

¹¹⁶ Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973). In: CVCE.eu [online]. [cit. 29. 6. 2018]. Dostupné z: https://www.cvce.eu/obj/agreement_on_ending_the_war_and_restoring_peace_in_vietnam_paris_27_january_1973-en-656ccc0d-31ef-42a6-a3e9-ce5ee7d4fc80.html.

¹¹⁷ Slovo anh znamená starší bratr.

¹¹⁸ ASSELIN, Pierre. A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement, 2002, s. 177.

¹¹⁹ Tímto způsobem je zde přeložena PRV.

¹²⁰ KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě, 2006, s. 1336.

¹²¹ Ibid., s. 1336.

¹²² Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973).

Finální dokument má devět kapitol, které obsahují celkem 23 článků. Dále byly sepsány také čtyři protokoly, které rozvádějí a upřesňují některé podmínky zanesené do smlouvy. Jedná se o protokoly změřené na navrácení zajatého vojenského personálu, cizích civilistů a zajatého a zadrženého vietnamského civilního personálu; na ICCS; na příměří v Jižním Vietnamu a Společné vojenské komise a poslední protokol se týká odstranění, trvalé deaktivace nebo zničení min v územních vodách, přístavech, nákladních přístavech a vodních cestách VDR.¹²³

2.3.1 První kapitola

První kapitola pojednává obecně o základních právech vietnamského národa, přičemž smlouva odkazuje na Ženevskou dohodu z roku 1954.¹²⁴¹²⁵ Shodou okolností USA a Jižní Vietnam tuto mírovou smlouvu z konce první indočínské války odmítly podepsat.¹²⁶ V textu se mj. píše, že Spojené státy i další země budou respektovat jednotu a teritoriální integritu Vietnamu.¹²⁷ Hned v prvním článku je tímto dáno najevo, že cílem smlouvy je budoucí sjednocení dvou vietnamských států.

2.3.2 Druhá kapitola

Druhá kapitola určuje podmínky příměří a odchodu vojsk USA a dalších spojenců VR, což byla např. Korejská republika. Příměří mělo vejít v platnost o půlnoci 27. ledna (podle greenwichského hlavního času), tzn. že ve Vietnamu začalo platit v 8 hodin ráno. Americký vojenský personál a spojenci měli lhůtu 60 dnů na opuštění Jižního Vietnamu, odvézt museli i veškeré vybavení, jihovietnamské armádě nesměli nic přenechat. Součástí této kapitoly je i jeden z nejproblematictějších bodů smlouvy, ten oběma jihovietnamským stranám zakazuje přijímat vojenskou pomoc, včetně vojenského materiálu, ale zároveň článek udává, že obě strany mohou vyměňovat munici a poškozený válečný materiál způsobem „kus za kus“, pod dohledem Společné vojenské komise tvořené zástupci dvou nepřátelených stran a ICCS.¹²⁸ Těžko si asi lze představit, že by mohl takový systém fungovat, hlavně když jedna ze stran v podstatě stále praktikovala partyzánský způsob boje.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Srv. Geneva Agreements. In: United Nations Peacemaker [online]. [cit. 15. 7. 2018]. Dostupné z: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/KH-LA-VN_540720_GenevaAgreements.pdf.

¹²⁶ HLAVATÁ, Lucie. Dějiny Vietnamu, 2008, s. 190.

¹²⁷ Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973).

¹²⁸ Ibid.

2.3.3 Třetí kapitola

Třetí kapitola pojednává o výměně zajatých vojáků a civilistů, což bylo od počátku vyjednávání stěžejní problematikou pro americkou administrativu i veřejnost. Kissinger chtěl zahájit výměnu zajatců už během vyjednávání o mírové smlouvě, ale pro hanojské politbyro byli američtí zajatci pojistkou, které se nechtěli do podpisu smlouvy vzdát. Vedení VDR se obávalo, že kdyby v procesu vyjednávání nastaly komplikace, situace ve Vietnamu by mohla „zamrznout“, jako tomu bylo na Korejském poloostrově, a americké jednotky by v Jižním Vietnamu mohly zůstat. V září tak Kissinger přistoupil na koncept, který Dohoda obsahuje.¹²⁹ V den podpisu si strany měly vyměnit seznamy zadržených osob. I nadále si měly být nápomocny při získávání informací o pohřešovaných. Na výměnu zajatců měly strany stejnou časovou lhůtu jako Američané na svůj odchod, tzn. 60 dnů. O propuštění civilních vězňů z řad komunistů měly začít jednat jihovietnamské strany do 90 dnů od podepsání Dohody.¹³⁰ Lê Đức Thọ tak nedokázal do smlouvy prosadit požadavek, aby bylo propuštění amerických zajatců podmíněno i propuštěním těchto civilních členů komunistického odboje.¹³¹

2.3.4 Čtvrtá kapitola

Čtvrtá kapitola řeší politickou budoucnost Jižního Vietnamu. Obě strany se zde zavazují respektovat příměří, USA a VDR se zase zavazují k tomu, že nebudou jihovietnamskému lidu vnucovat žádnou politickou tendenci nebo osobnost a že jihovietnamský lid si sám rozhodne o své politické budoucnosti.¹³² Splnit takový požadavek se mi taktéž jeví jako nereálné, když si uvědomíme, že USA i VDR měly v plánu nadále své jihovietnamské spojence podporovat.

Stejná kapitola určuje i vznik NCNRC. VDR si představovala, že v Jižním Vietnamu vznikne koaliční vláda tvořená třemi složkami – představiteli saigonského vedení (ovšem Nguyễn Văn Thiệu byl pro komunisty nepřipustný), PRV a zástupci ostatních politických proudů ve VR. Tato vláda by byla ustavena ještě před podepsáním Dohody a byla by jedinou politickou silou. Jak bylo zmíněno výše, komunisté velmi zjasnili své požadavky ohledně politické budoucnosti Jižního Vietnamu, a tak podle návrhu, který předložil Lê Đức Thọ Kissingerovi v září, by koaliční vláda koexistovala se dvěma stávajícími jihovietnamskými režimy.¹³³ Předpokládané pravomoci, kterými by nový orgán disponoval se snižovaly, což samozřejmě vítaly USA. Ve finálním znění Dohody je už NCNRC orgánem, který postrádá

¹²⁹ ASSELIN, Pierre. *A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement*, 2002, s. 70.

¹³⁰ *Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam* (Paris, 27 January 1973).

¹³¹ KISSINGER, Henry. *Roky v Bílém domě*, 2006, s. 1294.

¹³² *Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam* (Paris, 27 January 1973).

¹³³ ASSELIN, Pierre. *A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement*, 2002, s. 69.

pravomoci a který má v podstatě jen zorganizovat volby. Navíc na vytvoření NCNRC se teprve musí domluvit dvě nepřátelené jihovietnamské strany.¹³⁴ Opět si jde jen těžko představit, jak by NCNRC mohla fungovat.

Plánované volby jsou ve smlouvě definovány velice obecně. Američané navrhovali uspořádání prezidentských voleb, přičemž prezident Thiệu by odstoupil dva měsíce před konáním voleb. VDR tento koncept odmítla.¹³⁵

VR měla navázat vztahy se všemi zeměmi bez ohledu na jejich politický a společenský systém a od jakékoli země mohla přijímat ekonomickou a technickou pomoc. O přijetí vojenské pomoci mohla rozhodnout až vláda vzešlá z všeobecných voleb.

2.3.5 Pátá kapitola

Pátá kapitola určuje podmínky, za kterých mají být vietnamské státy sjednoceny. Má se tak stát postupně, na základě mírového jednání a shody. Oběma státům není dovoleno vstoupit do vojenské aliance nebo umožňovat cizím zemím mít jednotky na jejich území. Oba státy mají respektovat demilitarizovanou zónu na obou stranách Provizorní vojenské demarkační linie.¹³⁶

2.3.6 Šestá kapitola

Tato kapitola vyjmenovává pravomoci a pole působnosti Společných vojenských komisí a ICCS. Součástí Dohody je vznik *Čtyřstranné společné vojenské komise*, kterou by měli vytvořit vyslanci čtyř subjektů účastnících se konference v Paříži, a která by existovala po dobu 60 dnů. Vzniknout má i *Dvoustranná společná vojenská komise*, kterou by vytvořili zástupci VR a PRV. Funkce obou komisí se dost překrývají, měly hlavně dohlížet na dodržování příměří a podmínek, které smlouva stanovuje účastníkům konfliktu. Komise by měly fungovat na základě konzultací a rozhodovat na základě jednomyslné shody. Neshody by měly předkládat ICCS.¹³⁷

ICCS měla být ustavena ihned po podepsání Dohody. Tvořily ji čtyři země – Kanada, Indonésie, Polsko a Maďarsko. Měla fungovat až do doby, kdy se o ukončení činnosti domluví s vládou vzešlou z všeobecných voleb, na které měla ICCS taktéž dohlížet.¹³⁸ Komisi podobnou té, kterou obsahovala již Ženevská dohoda, prosazovala americká strana.¹³⁹ USA s VDR byly

¹³⁴ Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973).

¹³⁵ KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě, 2006, s. 1231.

¹³⁶ Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973).

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 168.

na jejím vzniku domluveny už v srpnu 1972, ale v následujících měsících se ještě několikrát měnily detaily tohoto bodu.¹⁴⁰ Lê Đức Thọ se snažil do protokolu o ICCS prosadit podmínky, které by snížily akceschopnost této komise, naopak větší pravomoci chtěl přiděl *Dvoustranné společné vojenské komisi*, jelikož tato komise měla mít podskupiny na okresních úrovních, což by teoreticky komunistům mohlo pomoci v pronikání do různých oblastí Jižního Vietnamu.¹⁴¹

Součástí šesté kapitoly je také prohlášení, že měsíc po podpisu Dohody bude uspořádána mezinárodní konference, na které by smluvní strany potvrdily podmínky Dohody a zaručily by zachování míru. Na konferenci budou přizvány také ČLR, Francie, SSSR, Velká Británie, čtyři země tvořící ICCS a zúčastnit by se jí měl i generální tajemník OSN.¹⁴²

2.3.7 Sedmá kapitola

Sedmá kapitola se ve stručnosti dotýká problematiky Laosu a Kambodže. Všechny strany se v zavazují, že budou respektovat neutralitu obou zemí a že se zdrží využívání území těchto zemí k tomu, aby zasahovaly do suverenity ostatních zemí.¹⁴³

2.3.8 Osmá kapitola

Tato kapitola je o budoucích vztazích mezi USA a VDR. Kromě obecných prohlášení se zde píše, že USA přispějí k uzdravení válečných ran a k poválečné rekonstrukce VDR i celé Indočíny.¹⁴⁴ V textu není zmínka o výši finanční pomoci, ani se zde nepíše, za jakých podmínek bude pomoc vyplacena, nebo kdy naopak vyplacena nebude.

Lê Đức Thọ požadoval reparace ze strany USA ve výši celkem 8 miliard dolarů, z toho 4,5 miliardy měly posloužit VDR jako náhrada škody způsobené leteckými útoky. Kissinger sice odmítl koncept vynucených reparací, ale místo toho navrhl program na dobrovolné bázi, v jehož rámci by se USA finančně podílely na rekonstrukci celé Indočíny.¹⁴⁵ V září se oba dohodli na částce 9 miliard dolarů, která bude rozdělena mezi oba vietnamské státy.¹⁴⁶ To, že Lê Đức Thọ přistoupil na návrh o americké finanční pomoci, potěšilo prezidenta Nixona, jelikož to považoval za uznání selhání politického a ekonomického systému ze strany VDR. Finanční podpora pro Indočínu včetně VDR byla podle něj potřebná především z politických důvodů. Kdyby k ní nedošlo, země Indočíny by finanční pomoc čerpaly od komunistických

¹⁴⁰ ASSELIN, Pierre. *A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement*, 2002, s. 62.

¹⁴¹ KISSINGER, Henry. *Roky v Bílém domě*, 2006, s. 1316.

¹⁴² *Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam* (Paris, 27 January 1973).

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ ASSELIN, Pierre. *A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement*, 2002, s. 62.

¹⁴⁶ *Ibid.*, s. 66.

zemí, které by tak ještě zvýšily svůj vliv v regionu. Ekonomickou pomoc přirovnával k Marshallovu plánu po druhé světové válce. Měla mít podobné účinky, jako měl Marshallův plán na Německo a další válkou zničené země, které se díky této pomoci mohly emancipovat od SSSR.¹⁴⁷

2.3.9 Devátá kapitola

Devátá kapitola obsahuje jen závěrečná ustanovení, např. kdo přesně Dohodu podepisuje nebo o tom, že se strany zavazují ke striktnímu plnění jejích podmínek. Je zde také zmínka o tom, že texty v angličtině a vietnamštině jsou shodné.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Ibid., s. 85.

¹⁴⁸ Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973).

3 Období po podpisu Dohody

3.1 Situace v Jižním Vietnamu bezprostředně po uvedení Dohody v platnost

S tím, jak se blížilo datum podpisu Dohody a s ním spojené datum nastolení příměří, zahájily obě strany konfliktu v Jižním Vietnamu nové vojenské operace a zvýšily své úsilí o dobytí co největšího území, tzn. i nejuhodnější pozice po zahájení příměří. Vyjednavací posílali z Paříže zprávy o tom, jak vypadá situace při jednání a velitelé na obou stranách na tyto zprávy reagovali na bojišti. Ještě několik hodin před zahájením příměří se tak bojů účastnilo i americké letectvo podporující armádu VR. Tyto „poslední bitvy“ se na několika místech protáhly do následujících dnů. V posledních hodinách před podepsáním Dohody a v prvních hodinách příměří tedy zahynulo více než 500 vojáků obou válčících stran. O tom, že oficiálně končí válka, byli obyvatelé VR žijící na území ovládaném saigonskou vládou alespoň díky sirénám, zvonům a gongům, které se 28. ledna v 8 hodin ráno rozezněly.¹⁴⁹

Hanoj si mírovou smlouvou zajistila úplný a trvalý odchod spojenců VR, i když při podpisu smlouvy si samozřejmě členové hanojského politbyra nemohli být ani zdaleka jistí, zda se americké síly nemohou vrátit alespoň formou letecké ofenzivy. Mohla se tedy vrátit k dočasně odloženým revolučním cílům. Původně se chystala na další několik let dlouhou etapu, při níž bude kombinovat politické a vojenské úsilí o znovusjednocení země. Vedení VDR totiž nemohlo vědět, za jakých okolností budou USA ochotny znovu zaútočit, hlavně se ale obávalo, že by kvůli porušování příměří mohli přijít o podporu SSSR a ČLR.¹⁵⁰ Avšak už zanedlouho, na březnové schůzi *Ústředního výboru Vietnamské strany pracujících*, bylo rozhodnuto, že nejlepším řešením bude cesta otevřeného vojenského boje.¹⁵¹

To však neznamená, že by se do té doby s bojovými akcemi v na území VR nepočítalo. Z interního oznámení Lê Văn Luonga, člena hanojského politbyra, které bylo určeno pro komunistické kádry na nižších úrovních, se můžeme dočíst, že Dohodu a její podmínky označuje jako vítězství pro Hanoj a její spojence v Jižním Vietnamu, které otevírá dveře do nové éry revolučního boje. Ještě před samotným podpisem Dohody (dokument je z 24. ledna) referuje o tom, že podmínky smlouvy umožní intenzivnější zásobování Jihu.¹⁵²

¹⁴⁹ KAMAS, Daniel. *Válka ve Vietnamu: (1964-1975): [nejdelší a nejkrvavější konflikt druhé poloviny 20. století]*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-719-8247-4, s. 182-183.

¹⁵⁰ ANG CHENG GUAN. *Ending The Vietnam War the Vietnamese Communists' Perspective*. Hoboken, 2003. ISBN 02-039-8733-0, s. 127.

¹⁵¹ HLAVATÁ, Lucie. *Dějiny Vietnamu*, 2008, s. 234.

¹⁵² Party Secretariat Directive No. 200-CT/TW, January 24, 1973. In: *History and Public Policy Program Digital Archive* [online]. [cit. 10. 7. 2018]. Dostupné z: <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/175789>.

Ve směrnicí z 19. ledna jsou jihovietnamští odbojáři nabádáni, aby pokračovali ve svém revolučním snažení, až Dohoda vstoupí v platnost. Mají se snažit skloubit legální politický boj s vojenskými akcemi a v kontextu celého textu působí celkem úsměvně, že mají zabránit jakémukoli pokusu o sabotáž smlouvy ze strany nepřítele.¹⁵³

Aktuální stav, v jakém se nacházely armáda VR a komunistické síly na území Jižního Vietnamu, v době podpisu Dohody, jednoznačně ukazoval, že jednotky saigonské vlády jsou na tom lépe. Ve výzbroji své protivníky jednoznačně převyšovaly, k čemuž přispěly i zvýšené dodávky materiálu z USA v posledních týdnech. V zmíněných bitvách, které předcházely podpisu Dohody se jim také více dařilo. Komunisté měli stále pod kontrolou některé horské a venkovské oblasti a bylo evidentní, že se potřebují zkonsolidovat, právě mírová smlouva mohla poskytnout čas.¹⁵⁴

3.2 Vojenské otázky

Podle Dohody měly vzniknout hned tři vojenské kontrolní komise. Z toho dvě měly tvořit samotní aktéři konfliktu. V *Čtyřstranné společné vojenské komise* měli své zastoupení všichni čtyři signatáři Dohody. Dohoda ustanovila dobu její existence na 60 dnů. Dne 31. března tuto komisi nahradil nově vytvořený *Čtyřstranný společný vojenský tým*. V jeho popisu práce byla realizace jediného bodu Dohody. Jeho cílem bylo získávat informace o pohřešovaných vojácích.¹⁵⁵

Jak se dalo předpokládat, fungování *Dvoustranné společné vojenské komise*, ve které měly spolupracovat dvě nepřátelené jihovietnamské strany, se neobešlo bez problémů. Bylo hlášeno několik útoků na důstojníky dosazených PRV do této komise.¹⁵⁶ Jelikož problémy přetrvávaly, např. někteří důstojníci byli saigonskými vojáky prakticky drženi v domácím vězení, Kissinger a Lê Đức Thọ se na přelo května a června dohodli na řešení podle amerického návrhu. Důstojníci se z okresních měst měli přesunout na pomezí linie, kde se střetávaly oblasti ovládané saigonskou vládou a opozicí. Představitelé VR z toho nebyli nadšeni, jelikož tento princip až otevřeně prozrazoval, že na území VR existují dvě samostatné síly.¹⁵⁷

¹⁵³ COSVN Party Current Affairs Committee Issues Directive on Urgent Tasks After a Political Settlement was Concluded, January 19, 1973. In: History and Public Policy Program Digital Archive [online]. [cit. 10. 7. 2018]. Dostupné z: <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/175821>.

¹⁵⁴ ANG CHENG GUAN. Ending The Vietnam War the Vietnamese Communists' Perspective, 2003, s. 124-125.

¹⁵⁵ US Delegation – Four Party Joint Military Team. In: nebula.wsimg.com [online]. [cit. 10. 7. 2018]. Dostupné z: <https://nebula.wsimg.com/c6bd522de337b0bbe2d25d881f030ffa?AccessKeyId=E883D7F0A92E197D224D&disposition=0&alloworigin=1>.

¹⁵⁶ KISSINGER, Henry. Bouřlivé roky. Praha: BB art, 2004. ISBN 80-734-1206-3, s. 283.

¹⁵⁷ Ibid., 311.

ICCS tvořily Kanada, Indonésie, Polsko a Maďarsko, tzn. dvě komunistické a dvě nekomunistické země. Celkem měla přes tisíc členů, kteří byli rozmístěni po celém Jižním Vietnamu. Měla působit jako pozorovatel dohlížející na příměří a přípravu voleb, dále měla komunikovat se stranami konfliktu a vyšetřovat porušení Dohody.¹⁵⁸ Pravidla ICCS byla taková, že bude fungovat na principu jednomyslnosti, což v realitě ve složení ze dvou komunistických a dvou nekomunistických zemí působilo problémy a činnost komise tím byla dost paralyzovaná. Během svého působení čelili členové ICCS i několika útokům, při nichž přišlo několik lidí o život. V červnu byli dokonce dva Kanadčané při své inspekční cestě uneseni příslušníky komunistických sil.¹⁵⁹ Propuštění se dočkali po 17 dnech. Tyto incidenty byly vyhodnoceny spíše jako náhodné události než cílené útoky. V červenci se Kanadčané rozhodli Vietnam opustit a v ICCS ji nahradil Írán. Komise existovala až do dobytí VR 30. dubna 1975.¹⁶⁰

Odchod posledních amerických vojáků z Vietnamu se obešel bez komplikací nebo zdržování. Poslední vojáci opustili zemi 29. března. Za celou dobu americké angažovanosti sloužily ve Vietnamu dva miliony Američanů. Zhruba 70 tisíc Američanů zde zemřelo (kromě padlých v boji započtena i další úmrtí a nezvěstní, jejichž osud se nepodařilo vypátrat).¹⁶¹

První skupinu zajatých amerických vojáků VDR propustila 12. února. V následujících týdnech se v několika vlnách dostali na svobodu všichni američtí zajatci. Celkem jich v rámci operace *Homecoming* bylo předáno 591. Poslední zadržený Američan se dostal na svobodu 1. dubna.¹⁶² Jako první byli propuštěni zajatci, kteří strávili v zajetí nejdelší dobu. Seznam zajatců se Američanům zdál nekompletní. Měli indicie o tom, že by měli být mezi zadrženými další vojáci, ovšem komunisté trvali na tom, že je seznam kompletní.¹⁶³ Během procesu propouštění zajatců Hanoj vyzkoušela trpělivost USA, když na konci února nedodala seznam propuštěných na další den. Nejprve požadovala propuštění civilních kádrů držených ve VR. USA reagovaly zastavením stahování armády a přerušením prací na odminování přístavů. VDR zanedlouho seznam dodala a zajatce propustila.¹⁶⁴

¹⁵⁸ Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973).

¹⁵⁹ KAMAS, Daniel. Válka ve Vietnamu: (1964-1975): [nejdelší a nejkrvavější konflikt druhé poloviny 20. století], 1997, s. 184-187.

¹⁶⁰ International Commission of Control and Supervision. In: canadiansoldiers.com [online]. [cit. 13. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.canadiansoldiers.com/history/internationalmissions/iccs.htm>.

¹⁶¹ The Vietnam War: The Bitter End 1969-1975. In: The History Place [online]. [cit. 13. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.historyplace.com/unitedstates/vietnam/index-1969.html>.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ KISSINGER, Henry. Bouřlivé roky, 2004, s. 41.

¹⁶⁴ Ibid., s. 295.

Výměna zajatců probíhala i mezi ostatními stranami. Mezi armádami Severního a Jižního Vietnamu probíhala celkem plynulá výměna. Jihovietnamští komunisté proces zdržovali obstrukcemi. Armáda VR celkem propustila 26 508 zajatců, opačným směrem putovaly 4 956 vojáků.¹⁶⁵

Aby strany plně dodržovaly příměří, se nedokázalo prosadit. Během prvních dvou měsíců od podepsání příměří padlo 11 000 komunistických vojáků a 4 000 příslušníků jihovietnamské armády.¹⁶⁶ Velikým problémem, na který Američané poukazovali, ale nedokázali ho vyřešit, bylo také porušování článků Dohody za účelem vylepšení své pozice nelegálním přepravováním vojenského materiálu přes hranice. Druhá kapitola Dohody obsahovala formulaci, o které jsem se již zmiňoval jako o velmi problematické. Ta stranám konfliktu nedovolovala přijímat vojenský materiál, směly jen vyměňovat opotřebovaný materiál systémem „kus za kus“ a jen na předem stanoveném místě. Američané měli informace o tom, že VDR do Jižního Vietnamu naváží vojenský materiál přes Laos po Ho Či Minově stezce, ale také přes demilitarizovanou zónu. Komunistické ani neurčili svá kontrolní místa pro výměnu materiálu a od začátku tento bod obcházeli.¹⁶⁷ Jak už bylo zmíněno výše, v lednu 1973 komunistické síly na území VR naléhavě potřebovaly zkonsolidovat síly. Nedůsledné vyžadování dodržování podmínek Dohody ze strany ostatních signatářů a mezinárodního dozoru, Hanoji a spojencům umožnilo zlepšit svou pozici před rozhodujícími boji v následujících měsících a letech.

3.3 Politické otázky

V první polovině února roku 1973, tedy zhruba dva týdny poté, co byla v Paříži podepsána Dohoda, se Henry Kissinger vydal na návštěvu Hanoje. Během návštěvy se sešel se svým kolegou z pařížských rozhovorů Lê Đứrc Thọem, ale také s předsedou vlády Phạm Văn Đòngem. Kissinger v rozhovoru s ním protestoval proti porušování Dohody ze strany VDR, ale řešila se také slibovaná hospodářská pomoc Severnímu Vietnamu. Mělo jít o více než 3 miliardy dolarů. Kissinger oznámil, že pomoc ještě bude muset schválit Kongres a že záležen bude také na dodržování ostatních podmínek smlouvy ze strany VDR. Phạm Văn Đòng to považoval za

¹⁶⁵ KAMAS, Daniel. Válka ve Vietnamu: (1964-1975): [nejdelší a nejkrvavější konflikt druhé poloviny 20. století], 1997, s. 184-185.

¹⁶⁶ FOREIGN RELATIONS OF THE UNITED STATES, 1969–1976, VOLUME X, VIETNAM, JANUARY 1973–JULY 1975. Document 45. Memorandum from William Stearman of the National Security Council Staff to the President's Assistant for National Security Affairs (Kissinger) [online]. [cit. 11. 7. 2018]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v10/d45>.

¹⁶⁷ KISSINGER, Henry. Bouřlivé roky, 2004, s. 39-40.

nepřípustné kladení si nových požadavků.¹⁶⁸ Definitivní tečku za požadovanou hospodářskou pomocí udělal Kongres, jenž ji zamítl na konci dubna. Kissinger tím přišel o poslední trumf, který držel a dále už neměl jedinou možnost, čím by mohl VDR přesvědčit, aby přestala porušovat dohodu.¹⁶⁹

Kissinger s Phạm Văn Đôngem se předběžně domluvili i na vzájemném vyslání velvyslanců během následujících měsíců.¹⁷⁰ To korespondovalo s osmou kapitolou Dohody, kde se psalo o nastolení lepších diplomatických vztahů mez USA a VDR.

Řeč byla také o Laosu a Kambodže, jelikož články Dohody o těchto zemích byly také hrubě porušovány. V tomto bodě si kladla následné podmínky pro změnu Hanoj. Lê Đức Thọ Kissingerovi oznámil, že se vojska VDR stáhnou, až v těchto zemích dojde k politickému urovnání, což v praxi znamenalo vznik komunistické vlády.¹⁷¹

Saigonská vláda neumožňovala vznik NCNRC, i když její pravomoci byly prakticky potlačeny na nulu. Komunisté se proti tomu ohrazovali, protože si od tohoto orgánu, stejně jako od *Dvoustranné společné vojenské komise*, slibovali podporu a rozšíření revolučního boje do všech oblastí Jižního Vietnamu.¹⁷² Byla tak definitivně promarněna poslední příležitost zapojit do veřejného dění tzv. třetí segment. Ve VR se nacházelo mnoho intelektuálů a duchovních, kteří nepatřili myšlenkově ani k saigonskému režimu, ale ani k PRV. Včasným zapojením těchto lidí se mohl vytvořit základ pro demokratičtější podnebí, a jelikož jsem už zmínil, že původním hanojským záměrem na začátku roku 1973, bylo především politické snažení o sjednocení, existovala by tu alespoň malá možnost, že by se v následující měsíce a roky nemusely nést ve znamení drtivé vojenské ofenzivy.¹⁷³

Ode dne 26. 2. 1973 probíhala v Paříži mezinárodní konference. Splnil se tak požadavek ze šesté kapitoly Dohody. Zúčastnili se jí všechny země, které článek zmiňuje. Ovšem místo potvrzení Dohody, se všechny strany angažující se v Jižním Vietnamu obviňovaly z porušování mírové smlouvy. Ke slovu se dostali i zástupci ICCS, kteří referovali, že Dohoda je porušována každou stranou.¹⁷⁴

¹⁶⁸ Ibid., s. 44-47.

¹⁶⁹ Ibid., s. 304.

¹⁷⁰ ASSELIN, Pierre. *A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement*, 2002, s. 182.

¹⁷¹ Ibid., s. 42-44.

¹⁷² ANG CHENG GUAN. *Ending The Vietnam War the Vietnamese Communists' Perspective*, 2003, s. 130.

¹⁷³ QUINN-JUDGE, Sophie. *The Search for the Third Force in Vietnam: from the Quiet American to the Paris Peace Agreement*. In: WILCOX, Wynn. *Vietnam and the West: new approaches*. Ithaca: Cornell University, Southeast Asia Program, 2010. ISBN 978-087727-752-1, s. 169-171.

¹⁷⁴ ASSELIN, Pierre. *A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement*, 2002, s. 182-183.

3.4 Následující vývoj

Situace ve Vietnamu se z amerického pohledu naprosto vymkla z rukou. Prezident Nixon sice ještě na začátku dubna Thiệua uklidňoval, že v případě zhoršené situace zahájí USA nálety, slíbil mu i finanční podporu. Bylo to mimochodem poprvé, kdy svého spojence z Jižního Vietnamu pozval na půdu Spojených států.¹⁷⁵ Avšak v té době se už naplno rozjížděla aféra Watergate, která Nixona natolik paralyzovala, že se obával dalšího tlaku veřejnosti a zdráhal se nařídít leteckou ofenzivu v Indočíně.¹⁷⁶ Navíc v červnu Kongres seškrtnal prezidentovi finanční prostředky na leteckou válku. Ani ne o dva měsíce později odhlasoval zákaz bombardování.¹⁷⁷ USA tak přišly o jediný prostředek, který mohl donutit komunisty k naplňování závazků plynoucích z Dohody.

V květnu a červnu 1973 se naposledy sešli Henry Kissinger a Lê Đức Thọ. Kissinger počítal s tím, že před schůzkou proběhne ofenziva amerického letectva, jenomže se tak nestalo. Do Paříže tedy odlétal bez jakékoli páky na vietnamského vyjednavče. Při schůzkách procházeli články a domlouvali se na nových lhůtách pro realizaci článků. Výsledkem bylo společné komuniké s upravenými podmínkami, ale Hanoj neměla důvod je dodržovat víc, než tak činila doposud.¹⁷⁸

Navíc většina americké společnosti, okamžitě po podpisu Dohody ztratila zájem být ještě součástí vietnamského konfliktu a platilo to také o Kongresu.¹⁷⁹ Finanční a materiální podpora ze strany USA se po zásazích Kongresu snižovala, navíc na VR drtivě dopadly ekonomické následky odchodu Američanů. Zemi postihla vysoká inflace, nezaměstnanost nebo prudký nárůst cen zboží a potravin (částečně způsobený i celosvětovou ropnou krizí). Hospodářská krize se rychle projevila i v armádě. Opět vzrůstal počet dezertérů, objevily se i případy rabování na venkově, což samozřejmě snižovalo reputaci saigonského režimu mezi obyvatelstvem.¹⁸⁰ Přesto ještě na konci roku 1973 Saigon ovládal zhruba 75 % území a těžko mohl někdo tušit, že země už před sebou nemá ani dva roky existence.¹⁸¹

Důležitou roli hrála materiální pomoc ze zahraničí. Zatímco pro Saigon se finanční pomoc snížila z 2,1 miliardy dolarů pro rok 1973 na 1 miliardu v roce následujícím a pro rok 1975 se plánovala částka ještě o několik set milionů nižší. Naopak pomoc od spojenců VDR se

¹⁷⁵ BUI, Diem. a David. CHANOFF. In the jaws of history, 1999, s. 318.

¹⁷⁶ KISSINGER, Henry. Bouřlivé roky, 2004, s. 297.

¹⁷⁷ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 172.

¹⁷⁸ KISSINGER, Henry. Bouřlivé roky, 2004, s. 307-308.

¹⁷⁹ BUI, Diem. a David. CHANOFF. In the jaws of history, 1999, s. 313.

¹⁸⁰ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 174-175.

¹⁸¹ HLAVATÁ, Lucie. Dějiny Vietnamu, 2008, s. 234.

nezmenšovala.¹⁸² USA sice naléhala na SSSR a ČLR, aby svou pomoc VDR omezily a například sovětské vedení Američany přesvědčovalo, že svoji pomoc VDR snížilo na minimum.¹⁸³

V roce 1974 se útoky na pozice armády VR zintenzivnily. Na konci roku bylo rozhodnuto o útoku na Centrální vrchovinu, uskutečnit se měl na jaře příštího roku.¹⁸⁴ Tato ofenziva se ukázala jako klíčová. Ofenziva na velké město v Centrální vrchovině Ban Mê Thuôt, která se uskutečnila na začátku března 1975, byla překvapivým a úspěšným krokem armády VDR.¹⁸⁵

Když členové hanojského politbyra viděli, jak hladce ofenziva postupuje, rozhodli se pozměnit harmonogram. Podle nového plánu chtěli dosáhnout konečného vítězství do poloviny května. Obrana Saigonu byla překonána na konci dubna. Ráno 30. dubna vojsko VDR vstoupilo do města a vietnamský konflikt byl u konce.¹⁸⁶ Ke sjednocení země došlo o rok později.

3.5 Hodnocení Dohody

I přes optimistické nadšení, jaké Dohoda způsobila v době jejího podpisu, se na ni ve zpětné perspektivě nedá pohlížet jako na úspěch a vzor pro mezinárodní společenství a mezinárodní právo.

Dohoda se nedá hodnotit kladně už ze své podstaty, tedy při zohlednění motivací jejích autorů. Hanojské politbyro smlouvou chtělo získat prostředek, který by vyprovodil ze země největší překážku v cestě, která by opět znamenala válku a na jejímž konci by bylo sjednocení země pod taktovkou komunistické části Vietnamu. Ani USA ve smlouvě nehledaly mírové řešení, ale spíš možnost, jak zakonzervovat stávající (válečnou) situaci a zajištění, aby nedošlo k jejímu zhoršení. Navíc později, když administrativa USA přišla o donucovací prostředek v podobě letecké ofenzivy, dohoda se sesypala definitivně.

Aby se vůbec Lê Đức Thọ s Kissingerem dobrali nějakého konsenzu, přenechali ty nejpálčivější otázky na diskuzi mezi dvěma zneprátenými jihovietnamskými stranami.¹⁸⁷ Jistě si uvědomovali, že vyřešit tyto záležitosti takovým způsobem bylo v dané chvíli skoro nereálné.

I když se Kissinger všemožně brání kritice, podle které měla tato smlouva jen poskytnout USA čas na odchod, pokud možno ještě zajistit nějakou časovou rezervu, než

¹⁸² Trần Ban Mê Thuôt tháng 3-1975. In: Dàn Chim Việt [online]. [cit. 11. 7. 2018]. Dostupné z: <http://old.danchimviet.info/archives/94329/tran-ban-me-thuot-thang-3-1975-2/2015/03>.

¹⁸³ KISSINGER, Henry. Bouřlivé roky, 2004, s. 276.

¹⁸⁴ FREY, Marc. Dějiny vietnamské války, 2003, s. 175.

¹⁸⁵ Trần Ban Mê Thuôt tháng 3-1975.

¹⁸⁶ HLAVÁČEK, Pavel. Vymaňování USA z vietnamské války, 2014, s. 113-114.

¹⁸⁷ KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě, 2006, s. 1238.

jihovietnamský spojenec padne, z Dohody přesto plyne určitý cynismus nebo naivita a chybné předpoklady. Kissinger si jistě uvědomoval, že by musela ve Vietnamu nastat souhra přívětivých okolností, aby VR mohla existovat delší období. Na druhou stranu lze s Kissingerm souhlasit, že za daných okolností se lepší smlouva vyjednat nedala. Problém byl v tom, že už výchozí podmínky pro vyjednávání byly pro USA a VR dost složité.

Závěr

Ve své práci jsem se zabýval historickými událostmi a procesy, které vedly k vytvoření *Dohody o ukončení války a obnovení míru ve Vietnamu*. Dále jsem se soustředil na výklad jednotlivých článků Dohody a v poslední kapitole jsem se pokusil zhodnotit, do jaké míry se dařilo tuto smlouvu naplňovat.

První kapitola práce je více obecná. Nejprve uvádím do problematiky vietnamsko-amerického konfliktu a vymezuji, od jakého období budu historii konfliktu mapovat. Za úkol jsem si zde dal najít snahy o navázání mírových rozhovorů s cílem ukončení druhé indočínské války. Oficiální rozhovory začaly v Paříži v květnu roku 1968. Tato událost se jevila jako velký průlom, ale už fakt, že se oficiální schůze konaly až do roku 1973, svědčí o tom, že tyto rozhovory nebyly efektivní a že na nich průlom nenastal. Zmínil jsem se také o tom, že už v předešlých letech proběhlo mnoho pokusů, při kterých se jednotlivci nebo skupiny pokusili o vytvoření komunikačního kanálu, díky kterému by zneprátelené strany našly společnou řeč a vytvořil by se základ pro následující jednání. Těchto pokusů se účastnili lidé mnoha národností, politici, diplomaté nebo i civilnější osoby, které měly kontakt na jednu či druhou stranu konfliktu. Skutečný průlom však znamenalo až tajné jednání mezi poradcem pro národní bezpečnost Kissingerem a zvláštním poradcem pro vyjednávání, kterým byl Lê Đức Thọ.

Z událostí, které silně ovlivnily průběh jednání i celé války, jsem se zaměřil např. na úřadování prezidenta Nixona a jeho program, na komunistické ofenzivy v letech 1968 a 1972, dále na jihovietnamskou ofenzivu do Laosu v roce 1971. Také jsem zde popsal hektické období od léta 1972 do podpisu Dohody. Právě toto období bylo pro vznik mírové smlouvy klíčové. A v neposlední řadě jsem představil, s jakými požadavky vstupovali účastníci jednání do hovorů o vytvoření smlouvy.

První kapitola je obsáhlejší, než jsem na začátku plánoval, ale pro pochopení souvislostí ve druhé kapitole, je spousta informací nezbytná. Pokud bych je nenapsal v první kapitole, která k tomu byla určená, často bych se k nim musel vracet během kapitoly druhé.

Na začátku druhé kapitoly se vracím do poloviny roku 1972. Právě v této době nastal zlom v přístupu VDR k jednání o míru. V následujícím období byl Lê Đức Thọ mnohem víc aktivní a pracoval s větší touhou dosáhnout konečného kompromisu. Snažím se samozřejmě dát odpověď i na to, co za tím bylo.

Následující podkapitola zachycuje jednání mezi USA a jejími spojenci z VR. V tomto období bylo pro USA paradoxně složitější jednat s vlastním spojencem, protože jihovietnamský

prezident Thiệu odmítal přistoupit na podmínky smlouvy, které vyjednali Kissinger a Lê Đức Thọ. Snažil jsem se opět o to, abych vystihl i motivaci jednotlivých aktérů.

Ve druhé části této kapitoly jsem přikročil k jádru mé bakalářské práce. Jsou zde vylíčeny formality, které provázely podpis Dohody a poté jsem se už zaměřil na Dohodu samotnou. Snažil jsem se zhodnotit jednotlivé body, dát do konfrontace to, co vyjednávači ve svých návrzích požadovali s tím, co se nakonec dostalo do finálního textu. V rámci hodnocení jsem se snažil i zamyslet nad tím, které body jsou sestaveny tak, že mají šanci, aby byly dodržovány. A následně jsem se snažil poukázat především na pasáže, které se mi zdály z různých důvodů těžko proveditelné.

Ve třetí kapitole jsem se v podstatě dostal k tomu, o čem jsem v předešlé kapitole pouze spekuloval. Vyhledal jsem informace o událostech po podepsání Dohody a snažil jsem se zjistit, jak tato mírová smlouva obstála v praxi. Uvedl jsem, jak to dopadlo s dodržováním jednotlivých bodů, které jsem si rozdělil na vojenské a politické záležitosti, v podstatě podle Kissingerova návrhu na řešení jednání o míru.

Informace o dění po 27. lednu 1973 mne přivedly k závěru, že *Dohoda o ukončení války a obnovení míru ve Vietnamu* naprosto propadla. Propadla hlavně proto, že nikdo nedokázal prosadit jakékoliv opatření, které by podpořilo nebo si vynutilo dodržování Dohody. Propadla ale také proto, že cílem vyjednávačů nebyl trvalý mír. Kissinger chtěl v podstatě udržet status quo, kdy by se bojovalo nadále, ale kde by měla VR dobré vyhlídky na přežití. Lê Đức Thọ chtěl zase smlouvu, která by v dlouhodobém hledisku nepřímo zajistila VDR dobré podmínky k expanzi na do Jižního Vietnamu.

Hlavně ve třetí kapitole jsou pasáže, které by se daly rozvinout, což by přineslo nové podnětné informace. Mám na mysli hlavně situaci v Laosu a Kambodži, Nixonovu reakci na Watergate nebo podrobnější popis událostí vedoucích k pádu VR. V této práci už bohužel na tato témata nebyl prostor.

Seznam použité literatury

Prameny

KISSINGER, Henry. Bouřlivé roky. Praha: BB art, 2004. ISBN 80-734-1206-3.

KISSINGER, Henry. Roky v Bílém domě. Praha: BB/art, 2006. ISBN 80-734-1703-0.

Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973). In: CVCE.eu [online]. [cit. 29. 6. 2018]. Dostupné z: https://www.cvce.eu/obj/agreement_on_ending_the_war_and_restoring_peace_in_vietnam_paris_27_january_1973-en-656ccc0d-31ef-42a6-a3e9-ce5ee7d4fc80.html.

Geneva Agreements. In: United Nations Peacemaker [online]. [cit. 15. 7. 2018]. Dostupné z: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/KH-LA-VN_540720_GenevaAgreements.pdf.

FOREIGN RELATIONS OF THE UNITED STATES, 1969–1976, VOLUME XIV, SOVIET UNION, OCTOBER 1971–MAY 1972. Document 214. Letter From Soviet General Secretary Brezhnev to President Nixon [online]. [cit. 30. 5. 2018]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v14/d214>.

FOREIGN RELATIONS OF THE UNITED STATES, 1969–1976, VOLUME IX, VIETNAM, OCTOBER 1972–JANUARY 1973. Document 248. Backchannel Message From the President's Assistant for National Security Affairs (Kissinger) to the Ambassador to Vietnam (Bunker). [online]. [cit. 29. 6. 2018]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v09/d248>.

FOREIGN RELATIONS OF THE UNITED STATES, 1969–1976, VOLUME X, VIETNAM, JANUARY 1973–JULY 1975. Document 45. Memorandum from William Stearman of the National Security Council Staff to the President's Assistant for National Security Affairs (Kissinger) [online]. [cit. 11. 7. 2018]. Dostupné z: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v10/d45>.

Joint Communique of the United States of America and the People's Republic of China 1972. In: *American Institute in Taiwan* [online]. [cit. 14. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.ait.org.tw/en/us-joint-communique-1972.html>.

Manila Summit Communique. In: VietnamWar.govt.nz Memories of New Zeland and the Vietnam War [online]. [cit. 20. 4. 2018]. Dostupné z: <https://vietnamwar.govt.nz/sites/default/files/documents/manila-summit-communique.pdf>.

Transcript of Tonkin Gulf Resolution (1964). In: Our Documents: A National Initiative on American History, Civics, and Service [online]. [cit. 23. 5. 2018]. Dostupné z: <https://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=false&doc=98&page=transcript>.

Party Secretariat Directive No. 200-CT/TW, January 24, 1973. In: History and Public Policy Program Digital Archive [online]. [cit. 10. 7. 2018]. <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/175789>.

COSVN Party Current Affairs Committee Issues Directive on Urgent Tasks After a Political Settlement was Concluded, January 19, 1973. In: History and Public Policy Program Digital Archive [online]. [cit. 10. 7. 2018]. Dostupné z: <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/175821>.

US Delegation – Four Party Joint Military Team, In: nebula.wsimg.com [online]. [cit. 10. 7. 2018]. Dostupné z: <https://nebula.wsimg.com/c6bd522de337b0bbe2d25d881f030ffa?AccessKeyId=E883D7F0A92E197D224D&disposition=0&alloworigin=1>.

Sekundární literatura

ANG CHENG GUAN. Ending The Vietnam War the Vietnamese Communists' Perspective. Hoboken, 2003. ISBN 02-039-8733-0.

ASSELIN, Pierre. A bitter peace: Washington, Hanoi, and the making of the Paris agreement. Chapel Hill: University of North Carolina Press, c2002. ISBN 08-078-2751-7.

BUI, Diem. a David. CHANOFF. In the jaws of history. Bloomington: Indiana University Press, 1999. ISBN 02-532-1301-0.

FREY, Marc. Dějiny vietnamské války: tragédie v Asii a konec amerického snu. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-718-5468-9.

HLAVÁČEK, Pavel. Vymaňování USA z vietnamské války. Brno, 2014. ISBN 978-80-7485-019-6.

HLAVATÁ, Lucie. Dějiny Vietnamu. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-965-2.

KAMAS, Daniel. Válka ve Vietnamu: (1964-1975): [nejdelší a nejkrvavější konflikt druhé poloviny 20. století]. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-719-8247-4.

KARNOW, Stanley. Vietnam: a history: [the first complete account of Vietnam at war]. New York, N.Y.: Penguin Books, 1984. Penguin Book. ISBN 01-400-7324-8.

KIMBALL, Jeffrey P. Nixon's Vietnam War. Lawrence, Kan.: University Press of Kansas, 1998. ISBN 07-006-0924-5.

NGUYEN, Lien-Hang T., Waging war on all fronts: Nixon, Kissinger, and the Vietnam war, 1969-1972, s. 189. In: LOGEVALL, Fredrik a Andrew PRESTON, ed. Nixon in the world: American foreign relations, 1969-1977. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-531536-3.

NGUYEN, Phu Duc. a Arthur J. DOMMEN. The Viet Nam peace negotiations: Saigon's side of the story. Christiansburg, VA: Dalley Book Service, c2005. ISBN 09-231-3582-0.

QUINN-JUDGE, Sophie. The Search for the Third Force in Vietnam: from the Quiet American to the Paris Peace Agreement. In: WILCOX, Wynn. Vietnam and the West: new approaches. Ithaca: Cornell University, Southeast Asia Program, 2010. ISBN 978-087727-752-1.

SINIVER, Asaf. Nixon, Kissinger, and U.S. foreign policy making: the machinery of crisis. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-0-521-26952-0.

SYRUČEK, Milan. Henry Kissinger: bůh či ďábel diplomacie. Praha: Epoque, 2004. ISBN 80-863-2848-1.

SYRUČEK, Milan. *Rozpůlený banán*. Praha: Mladá fronta, 1973.

Internetové zdroje

The Paris Agreement on Vietnam: Twenty-five Years Later. In: Mount Holyoke [online]. [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné z: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/paris.htm>.

Election of 1972 In: The American Presidency Project [online]. [cit. 1. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/showelection.php?year=1972>.

Đánh và Đàm In: Vinadia [online]. [cit. 10. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.vinadia.org/ben-thang-cuoc-huy-duc-quyen-ii-quyen-binh/phu-luc-danh-va-dam/#fn643-148>.

Kissinger saw Hanoi regime as acceptable. In: The Spokesman-Review [online]. [cit. 10. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.spokesman.com/stories/2006/may/27/kissinger-saw-hanoi-regime-as-acceptable/>.

International Commission of Control and Supervision. In: canadiansoldiers.com [online]. [cit. 13. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.canadiansoldiers.com/history/internationalmissions/iccs.htm>.

The Vietnam War: The Bitter End 1969-1975. In: The History Place [online]. [cit. 13. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.historyplace.com/unitedstates/vietnam/index-1969.html>.

Trận Ban Mê Thuột tháng 3-1975. In: Dàn Chim Việt [online]. [cit. 11. 7. 2018]. Dostupné z: <http://old.danchimviet.info/archives/94329/tran-ban-me-thuot-thang-3-1975-2/2015/03>.